

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Honzebrouckstraat II (Hooglede, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2017L38

December 2017

ARCHEOLOGIENOTA

BUREAUONDERZOEK (FASE 0)

DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Janiek De Gryse, Clara Thys, Wouter Van Goidsenhoven, Joren De Tollenaere, Aaron Willaert
Wetenschappelijke begeleiding: Dieter Demey

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Janiek De Gryse, OE/ERK/Archeoloog/2015/00043

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek	6
1.1 Beschrijvend gedeelte	6
1.1.1 Administratieve gegevens	6
1.2 Onderzoeksopdracht	8
1.2.1 Onderzoekskader	8
1.2.2 Juridische context	8
1.2.3 Randvoorwaarden	8
1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein	9
1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief	10
1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie	11
1.2.6.1 <i>Methode</i>	11
1.2.6.2 <i>Fysisch geografische situatie</i>	11
1.2.6.3 <i>Bekende archeologische vindplaatsen</i>	11
1.2.6.4 <i>Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader</i>	11
1.2.6.5 <i>Verstoringshistoriek</i>	12
1.3 Assessmentrapport	13
1.3.1 Ruimtelijke situering	13
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens.....	14
1.3.2.1 <i>Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)</i>	15
1.3.2.2 <i>Geologie</i>	16
1.3.2.2.1 Tertiair.....	16
1.3.2.2.2 Quartair.....	17
1.3.2.3 <i>Bodem</i>	18
1.3.2.3.1 Bodemtypes	18
1.3.2.3.2 Bodemerosie.....	19
1.3.2.4 <i>Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop</i>	20
1.3.2.5 <i>Hydrografie</i>	23
1.3.3 Gekende archeologische waarden	24
1.3.3.1 <i>Historisch en cartografisch onderzoek</i>	24
1.3.3.1.1 Historische achtergrond	24
1.3.3.1.2 Historische kaarten	26
1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen.....	29
1.3.3.2 <i>Beschrijving van de gekende archeologische waarden</i>	34
1.4 Synthese	39

1.4.1.1	<i>Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed</i>	<i>39</i>
Deel 2:	Bibliografie.....	40
Deel 3:	Bijlagen.....	41

FIGURENLIJST (2017L38)

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).....	7
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).....	7
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).....	13
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).....	15
Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).....	16
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).....	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt).	19
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt) ...	20
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (detail, Bron: Geopunt).	21
Figuur 11: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).....	22
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de verschillende waterlopen (Bron: Geopunt).....	23
Figuur 13: Slag van Hooglede, 13 juni 1794, naar een schilderij van Jollivet, getekend door Loelliot en gegraveerd door Aubert senior (bron: Erfgoedbank Midwest).....	25
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	26
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).	27
Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).	28
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).	29
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).....	32

Figuur 24: KLIP33
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).35

TABELLENLIJST (2017L38)

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.	6
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	14

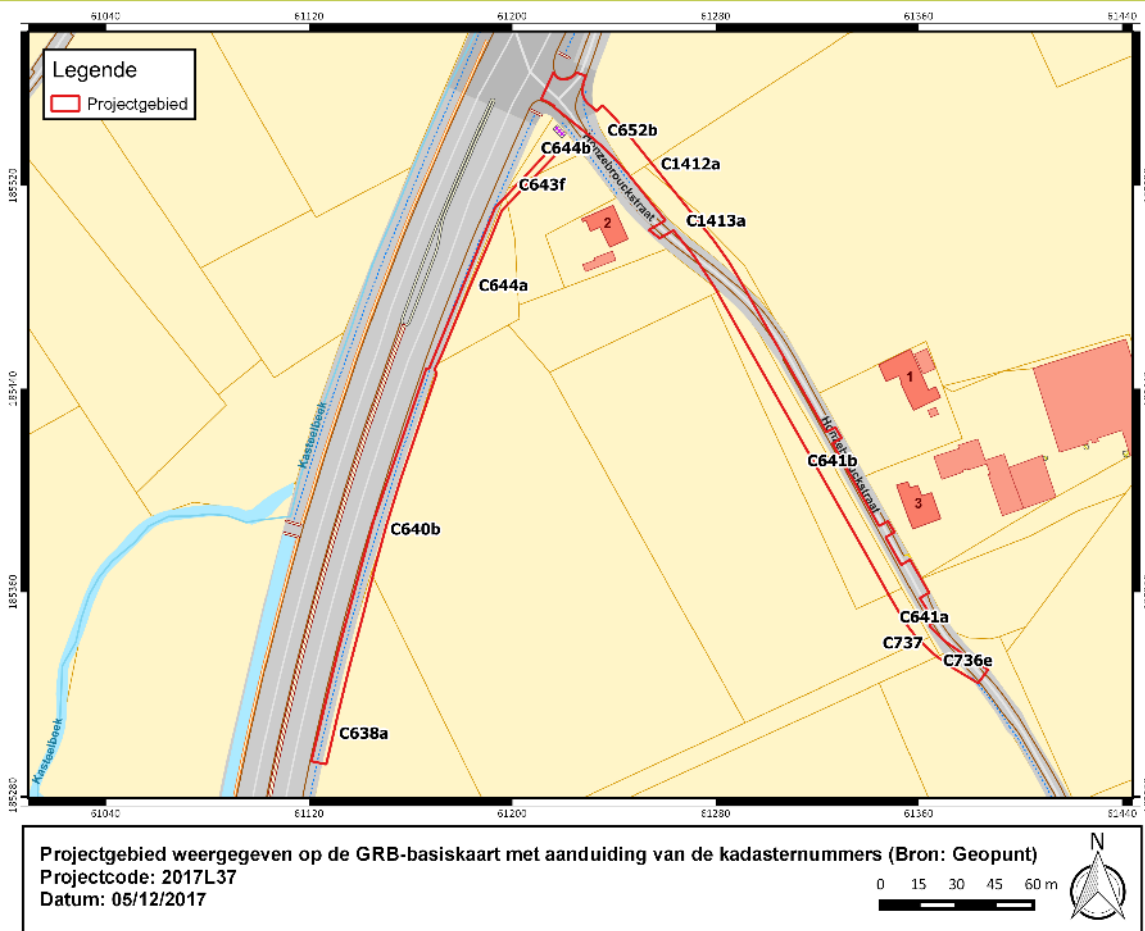
Deel 1: Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

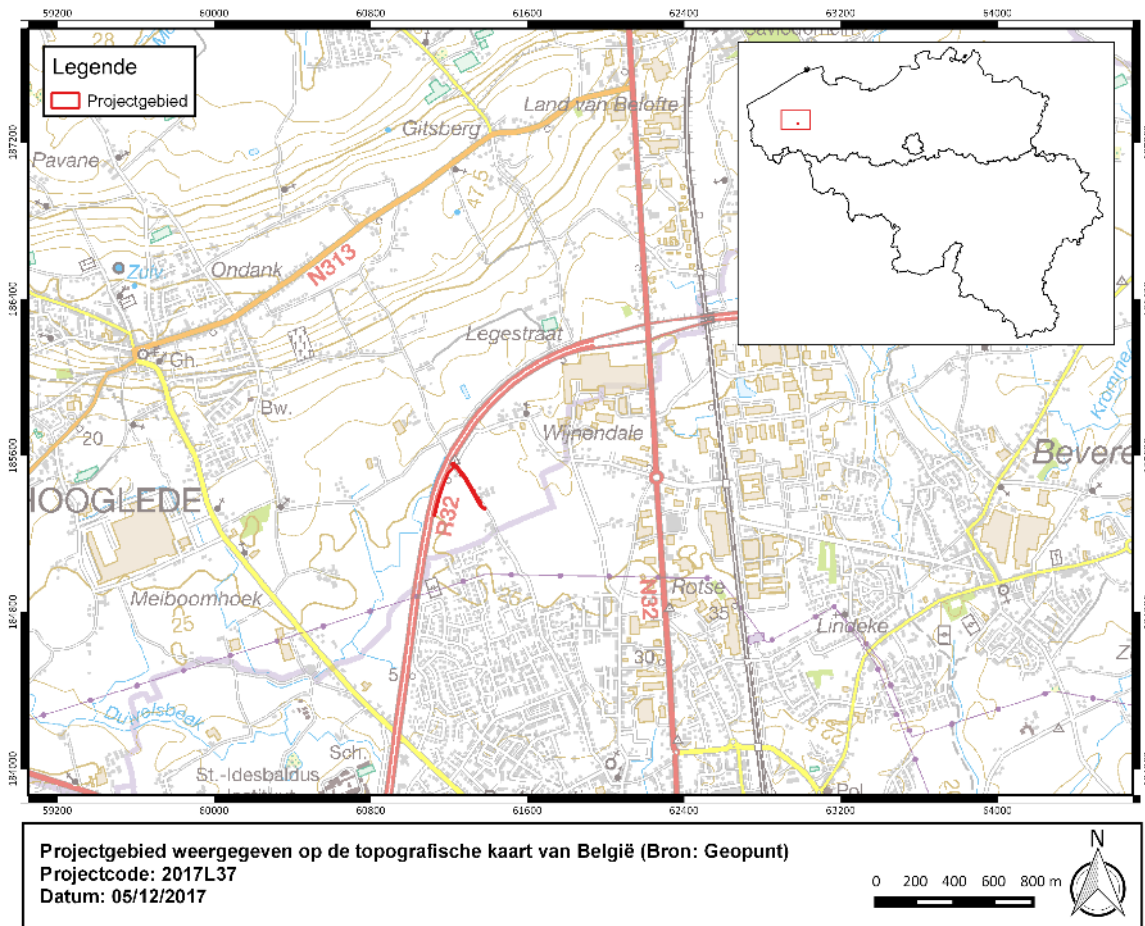
1.1.1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Hooglede
	Deelgemeente	/
	Postcode	8830
	Adres	Honzebrouckstraat 8830 Hooglede
	Toponiem	Honzebrouckstraat II
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 61009 Y _{min} = 185278 X _{max} = 61444 Y _{max} = 185580
b) Het kadaasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Hooglede, Afdeling 1, Sectie C, nr's: 638a, 640b, 644a, 643f, 644b, 652b, 1412a, 1413a, 641b, 737, 641a, 736e	
	Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Janiek De Gryse (erkend archeoloog) Dieter Demey (projectleider archeologie) Wouter Van Goidsenhoven (archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Joren De Tollenaere (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart met aanduiding van de kadastrumnummers (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Onderzoekskader

Aanleiding van onderhavig bureauonderzoek vormt de geplande realisatie van een nieuwe rijweg met langsrachten. Het projectgebied wordt in deze studie Honzebrouckstraat II genoemd. Met onderhavig bureauonderzoek wordt de eerste stap gezet van archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een bekrachtigde archeologienota en aldus de behartiging van de archeologische belangen binnen de planrealisatie conform het actueel Vlaams erfgoedbeleid.

Het archeologisch vooronderzoek betracht vooreerst archeologische artefacten en sites op te sporen binnen de grenzen van Honzebrouckstraat II. Finaal formuleert het archeologisch vooronderzoek een beargumenteerde inschatting van het potentieel voor kennisvermeerdering van eventueel aanwezige archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied en hoe hiermee om te gaan in het kader van de planuitvoering.

Een dergelijke inschatting kan gebeuren na het beantwoorden van de volgende onderzoeksvragen:

- Wat is op basis van de bestaande bronnen, het archeologisch potentieel van het projectgebied?
- Zijn er indicaties voor de aanwezigheid van één of meerdere archeologische sites?
- Indien niet, kan de afwezigheid van indicaties op basis van de resultaten van het bureauonderzoek verklaard worden?
- Indien wel, kan op basis van bestaande bronnen bepaald worden wat de aard, datering en bewaring is?
- Wat is de verstoringshistoriek van het plangebied en welke invloed heeft dit op het archeologisch potentieel van het terrein?
- Welke impact hebben de geplande werken op het archeologisch bodemarchief?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site?

1.2.2 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als landbouwgebied. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een vastgestelde archeologische zone, noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 4165 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.3 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

1.2.4 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Honzebrouckstraat II werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.2.5 Geplande ingrepen en hun impact op het bodemarchief

De totale oppervlakte van het onderzoeksterrein bedraagt 4165 m².

In de bouwaanvraag wordt een nieuwe rijweg voorzien. De oppervlakte van deze rijweg bedraagt meer dan 3000m²:

- Cementbetonverharding : 1055m² (rijweg + fietspad thv verkaveling) – ca. 60 cm bodemingreep
- Bitumineuze verharding : 2585m² (rijweg tussen verkaveling en Ring) – ca. 60 cm bodemingreep
- Voetpaden en opritten : 540m² - ca. 30 cm bodemingreep

Daarnaast worden ook nieuwe langsgrachten aangelegd tot op – ca. 1 m diepte

Zie bijlage voor een gedetailleerd plan van de geplande werken

1.2.6 Onderzoeksmethode- en strategie

1.2.6.1 Methode

Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

1.2.6.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen. De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad van het archeologische erfgoed.

Volgend kaartmateriaal werd geconsulteerd t.b.v. de aardkundige analyse van de projectlocatie:

- Tertiair geologische kaart van Vlaanderen
- Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart
- Geomorfologische kaart

1.2.6.3 Bekende archeologische vindplaatsen

Dit wijst op vindplaatsen waar de fysieke neerslag van menselijke activiteiten uit het verleden reeds werd vastgesteld en gedocumenteerd. Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het projectgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd.

1.2.6.4 Archeologische indicatoren en cultuurhistorisch kader

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties.

Om bij deze casus inzicht te verwerven over de archeologische indicatoren in het plangebied werd onderstaand historisch kaartmateriaal geanalyseerd:

- Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgenomen op initiatief van de graaf de Ferraris (1771-1778)
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1841
- Kadasterkaart van Philippe-Christian Popp (1842-1879)
- Topografische kaart Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970

Op basis van dit kaartmateriaal kan het landgebruik vanaf de tweede helft van de 18de eeuw vastgesteld worden en de eventuele gevolgen ervan op het archeologisch bodemarchief ingeschat worden.

Deze gegevens werden aangevuld met informatie afkomstig uit archeologische en historische literatuur, daarnaast is ook gebruik gemaakt van data over de lokale toponymie en geschiedenis.

De keuze van de bronnen is gebaseerd op graad van relevantie en toegankelijkheid.

Om het cultuurhistorische kader van het projectgebied in kaart te brengen, werd het kaartmateriaal beschikbaar op Geoportaal geconsulteerd.

1.2.6.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van de planlocatie bepaalt in belangrijke mate de gaafheid en bewaringsgraad van het archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstering van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, verslagen van bodemonderzoeken of informatie uit de aardwetenschappelijke kaarten een grote rol spelen bij het correct inschatten van de aanwezigheid en van de bewaringstoestand van de archeologische resten.

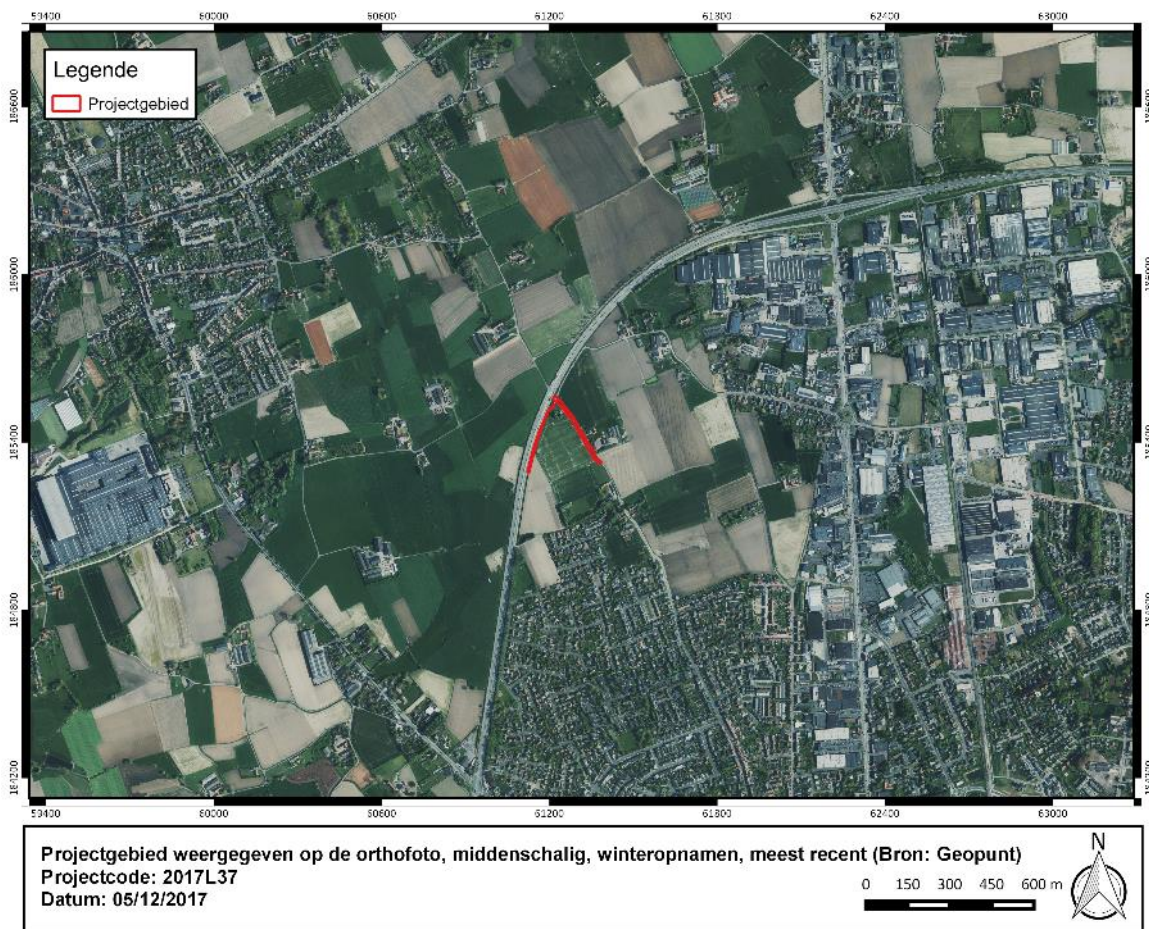
1.3 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.3.1 Ruimtelijke situering

Het onderzoeksterrein is gelegen in Hooglede, in de provincie West-Vlaanderen. De westelijke onderzoekzone loopt langsheen de Gitsbergstraat, de oostelijke onderzoekzone loopt langsheen de Honzebrouckstraat. De dorpskern van Hooglede situeert zich ca. 1,7 kilometer te noordwesten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).

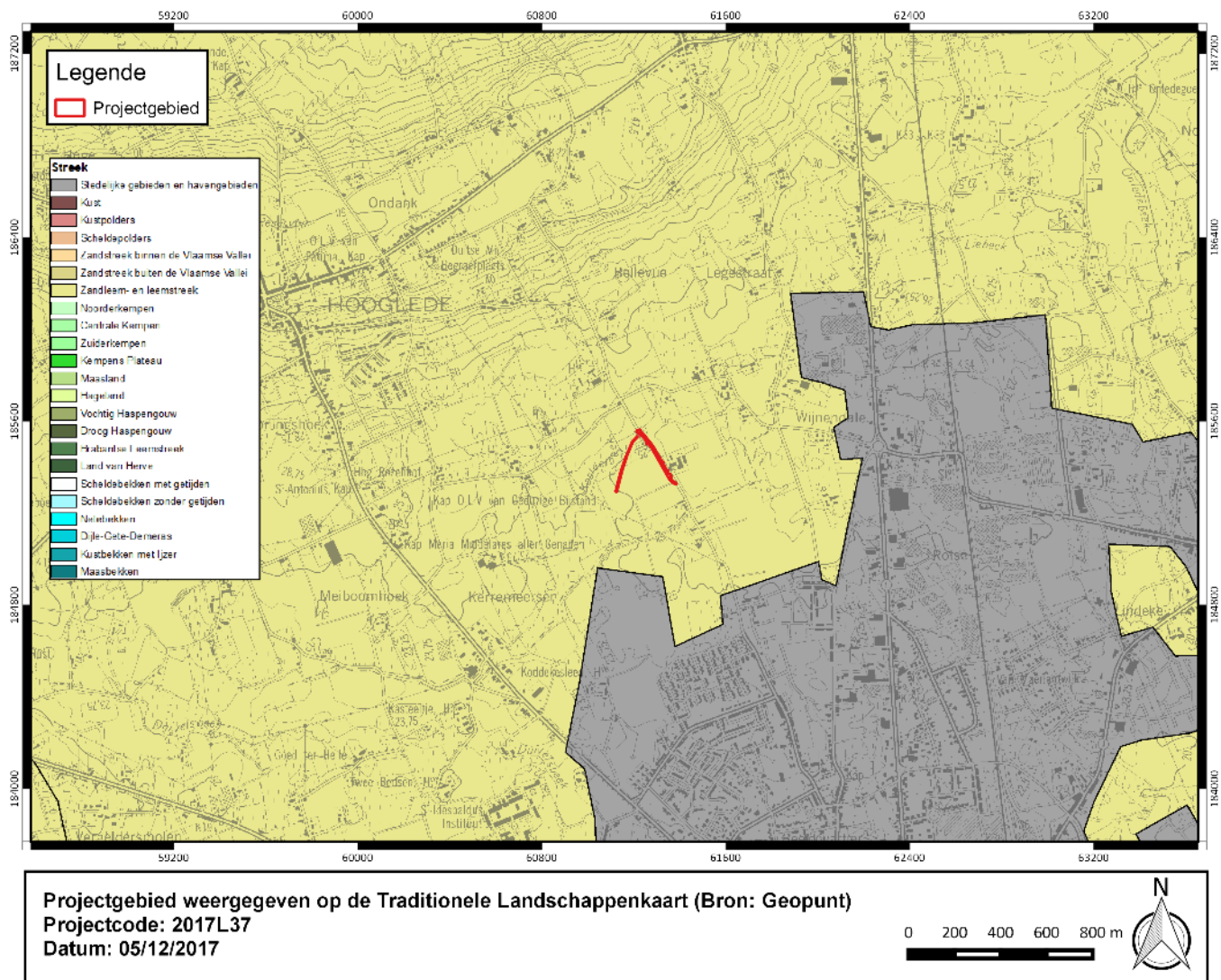
1.3.2 Beschrijving aardwetenschappelijke gegevens

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

Bron	Informatie
Traditionele landschappenkaart	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Kortemark
Quartair	Type 1: eolische afzetting
Bodentypes	Ldc, Efp(o), Pcc
Potentiële bodemerosie	Verwaarloosbaar
Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen	Hoogte tussen ca. 25 en 26,5 m TAW
Hydrografie	Leiebekken (deelbekken: Mandel) Waterlopen: Kasteelbeek

1.3.2.1 Traditionele landschappenkaart (geomorfologie)

Het onderzoeksterrein is gelegen in de zandleem- en leemstreek.

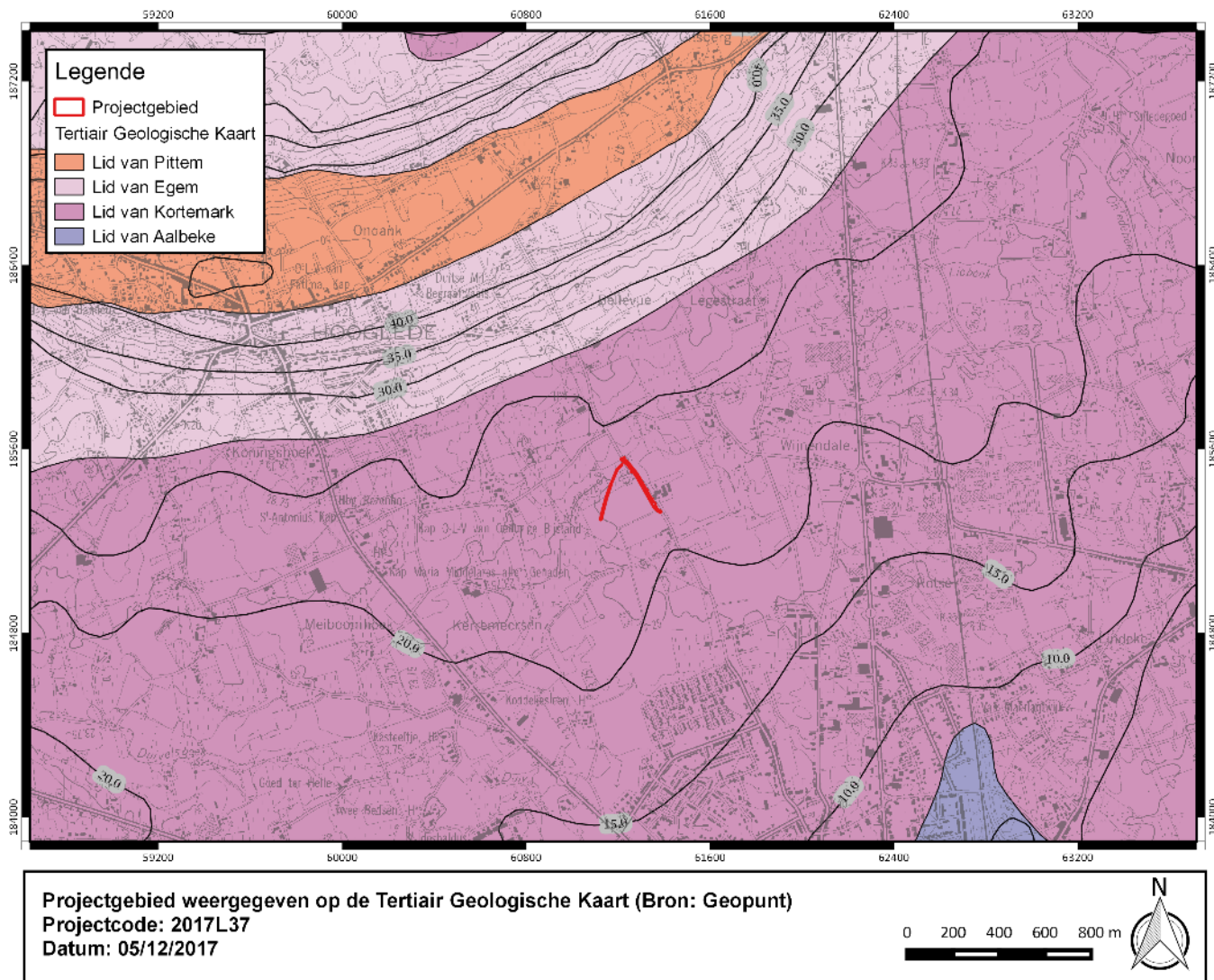
Figuur 4: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.2 Geologie

1.3.2.2.1 Tertiair

Het projectgebied is gelegen in het **Lid van Kortemark** (Formatie van Tielt). De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

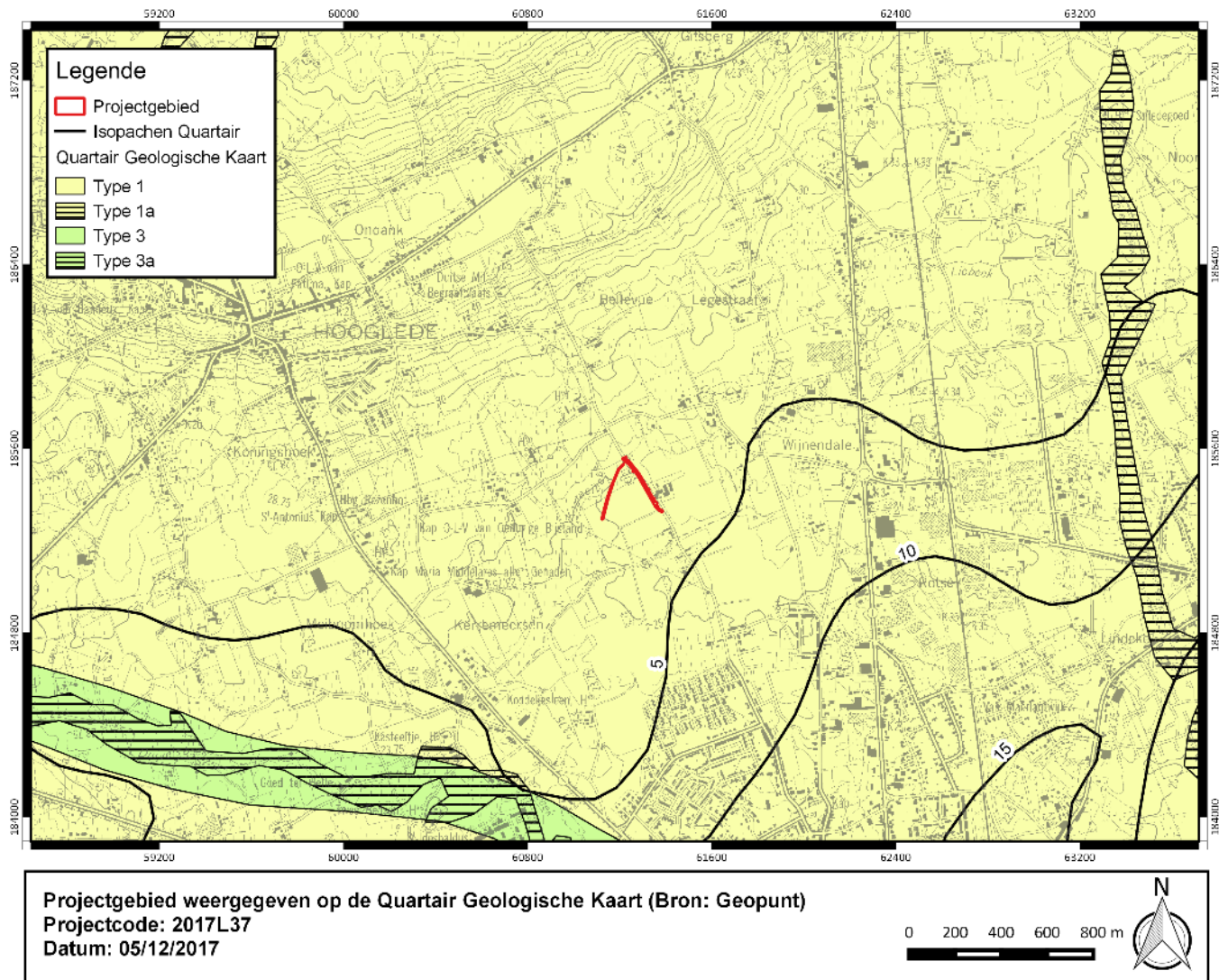
Het oudste lid is het **Lid van Kortemark** en bestaat uit horizontaal gelamineerd fijn zandig grof silt en kleiig-siltig zeer fijn zand. Het is afgezet in de overgangszone tussen de buitenkust en de open shelf.

Figuur 5: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (bron: Geopunt).

1.3.2.2.2 Quartair

Het projectgebied is gelegen in het Quartair **Type 1**. Dit type bestaat uit een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan eventuele hellingsafzettingen van het Quartair bevatten.

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

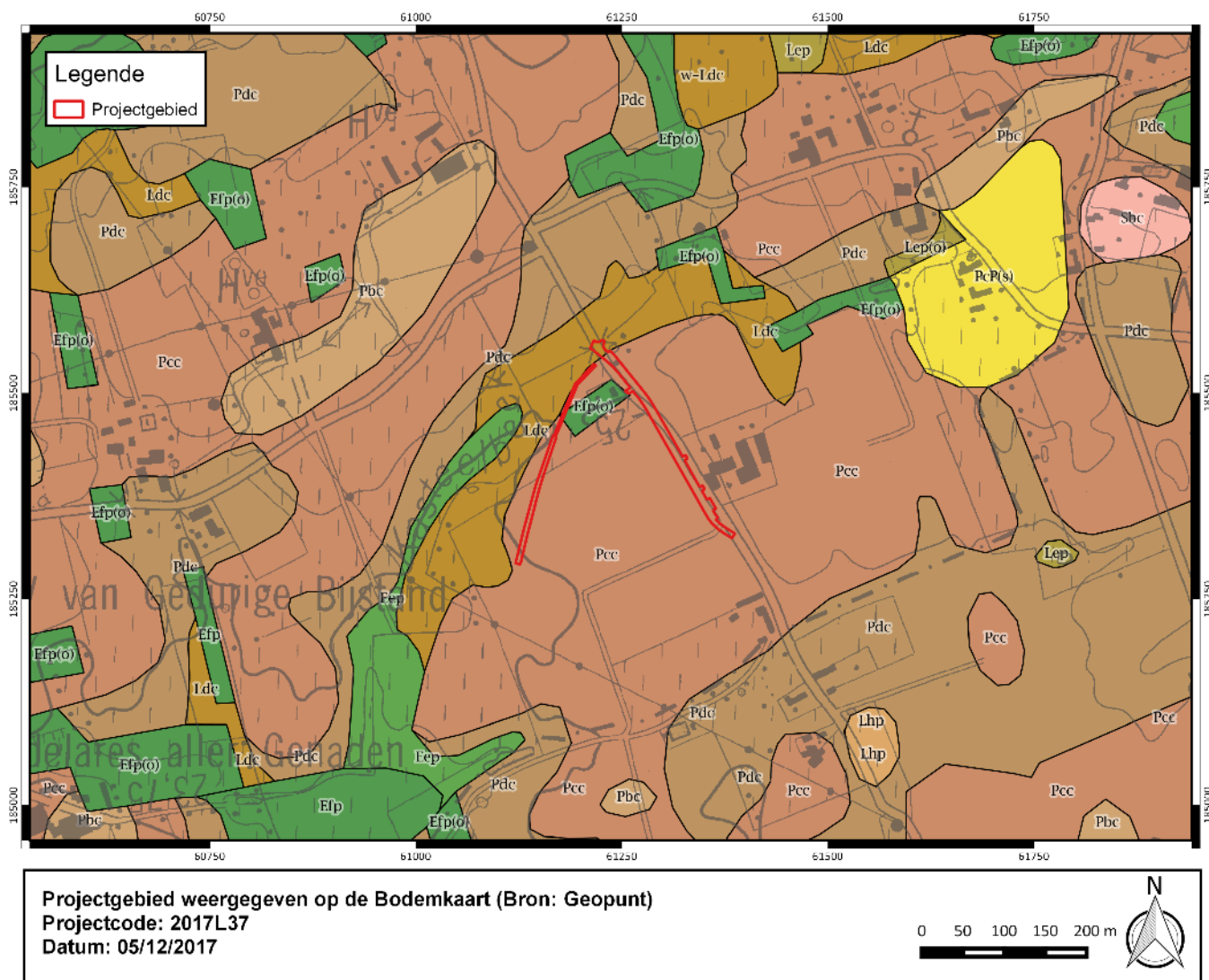
1.3.2.3 Bodem

1.3.2.3.1 Bodemtypes

Het bodemtype **Ldc** is een matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. De bouwvoor is donker grijsbruin en onder de Ap komt een bleekbruin uitgelogde horizont voor die aan de contactzone met de textuur B zwakke roestverschijnselen vertoont. De textuur B is verbrokkeld, sterk gevlekte en door oxidoreductieverschijnselen met bruinrode en grijze vlekken doorweven. Het materiaal wordt soms zwaarder of zandiger in de diepte. Op wisselende diepte komt dikwijls het Tertiair substraat voor. Roestverschijnselen beginnen globaal in het bovenste deel van de textuur B.

Het bodemtype **Efp(o)** is een zeer sterk gleyige kleibodem zonder profiel met sterke antropogene invloed. De donkergrijze AP vertoont intense roestverschijnselen en daaronder wordt de klei bleekgrijs. Vanaf 50 cm is deze zwartblauw en dieper wordt een papachtig slib aangeboord met half verteerde plantresten.

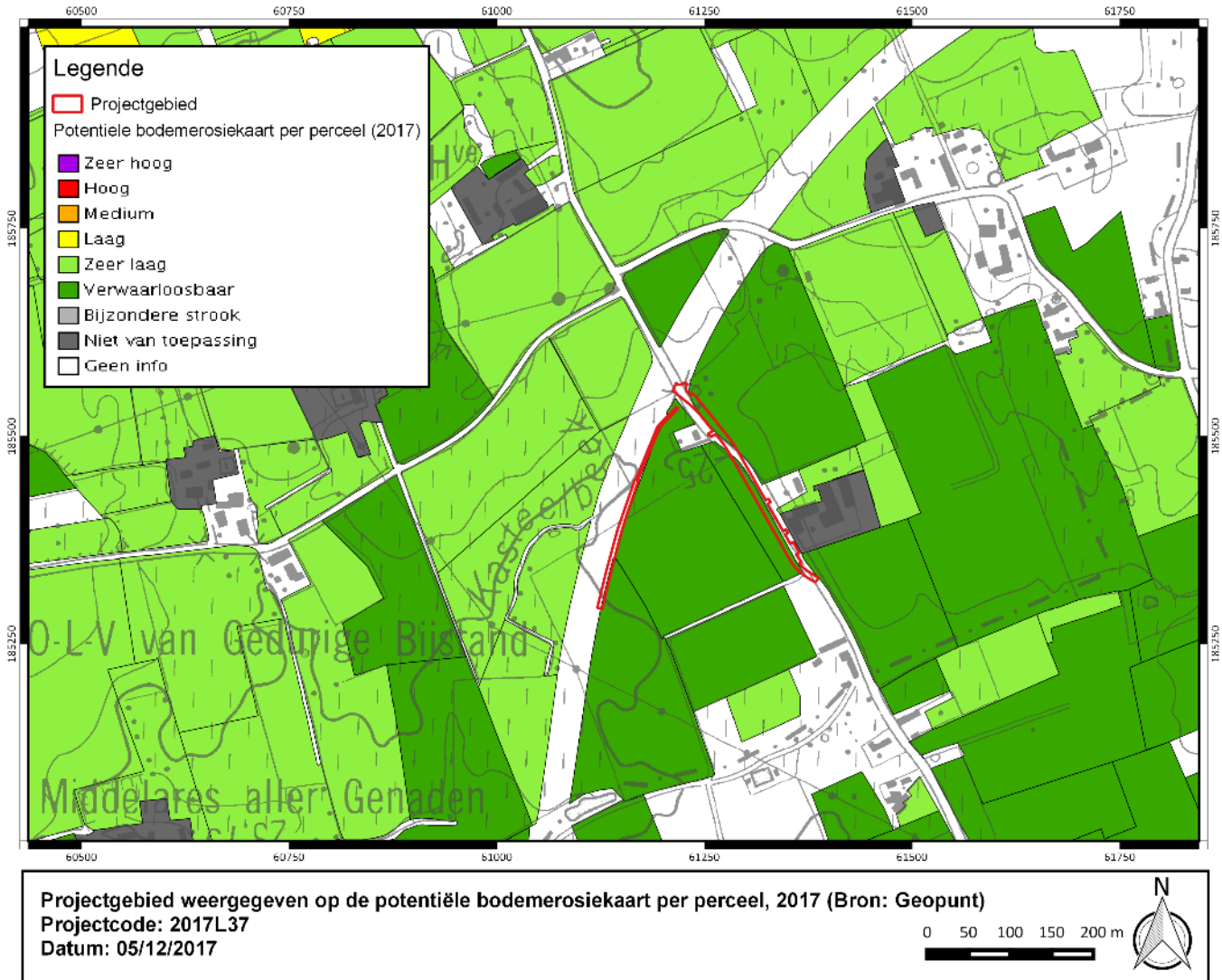
Het bodemtype **Pcc** is een matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont. Deze bodem heeft een 25-30 cm dikke grijsbruine bouwvoor en is goed humeus. Door in cultuurname is een deel van de uitlogingshorizont met de bouwvoor vermengd tot een homogeen goed humeuze Ap waaronder een bruingele overgangshorizont voorkomt van 20-30 cm dik. De verbrokkelde textuur B situeert zich tussen 50 en 80 cm. Veel Pcc gronden zijn beïnvloed door de Tertiair onderliggende formaties welke op wisselende diepte een gevarieerd substraat vormen.

Figuur 7: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

1.3.2.3.2 Bodemerosie

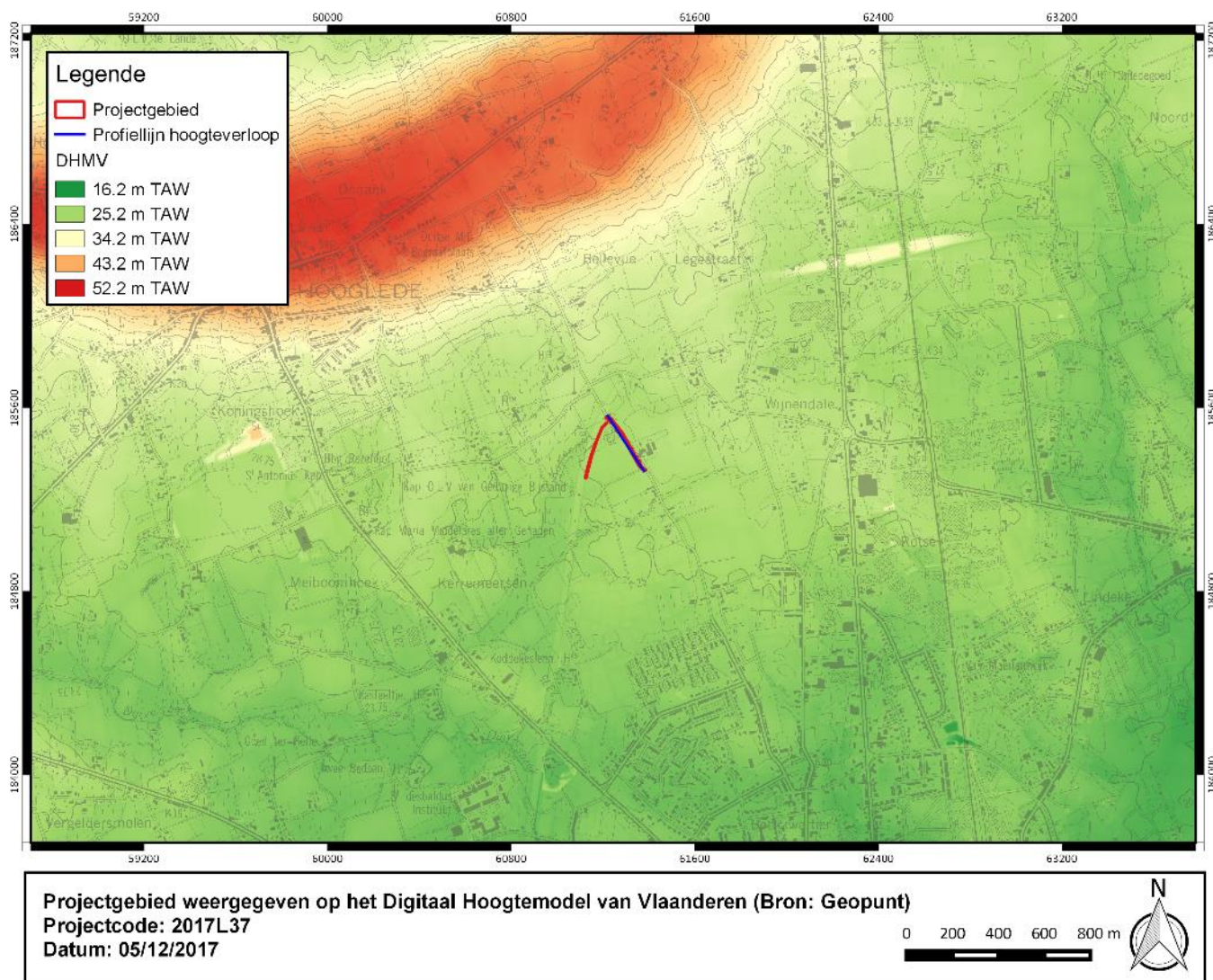
De potentiële bodemerosie is niet gekarteerd binnen het projectgebied zelf. Echter ligt het in een zone waar de potentiële bodemerosie verwaarloosbaar is waardoor verondersteld kan worden dat deze voor het projectgebied zelf tevens verwaarloosbaar zal zijn.

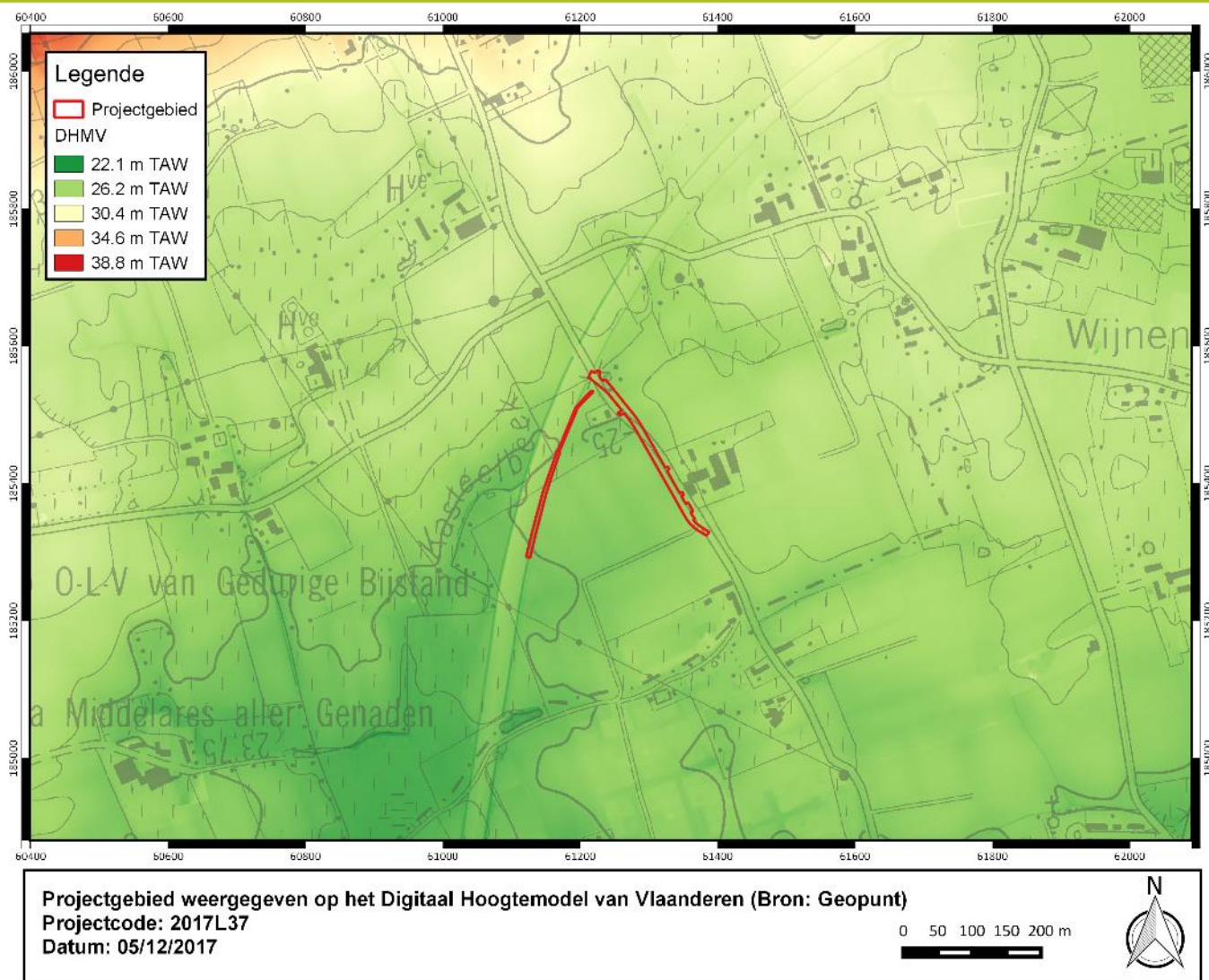
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op de potentiële bodemerosiekaart per perceel, 2017 (Bron: Geopunt).

1.3.2.4 Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHMV) en hoogteverloop

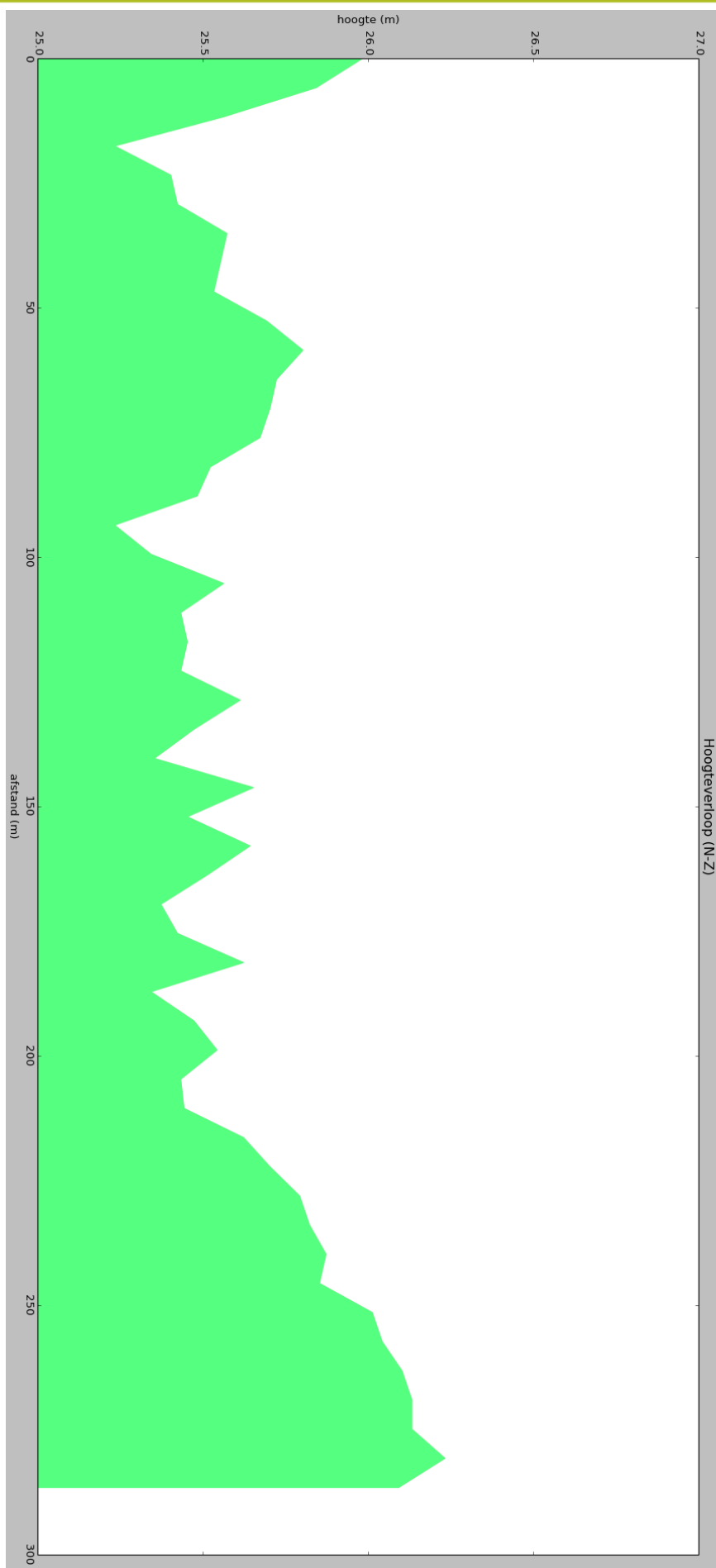
Ten noorden is een duidelijke zandrug gelegen te Hooglede. Het projectgebied zelf is gelegen in een vlakker gebied. De hoogte varieert tussen ca. 25 en 26,5 m TAW.

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

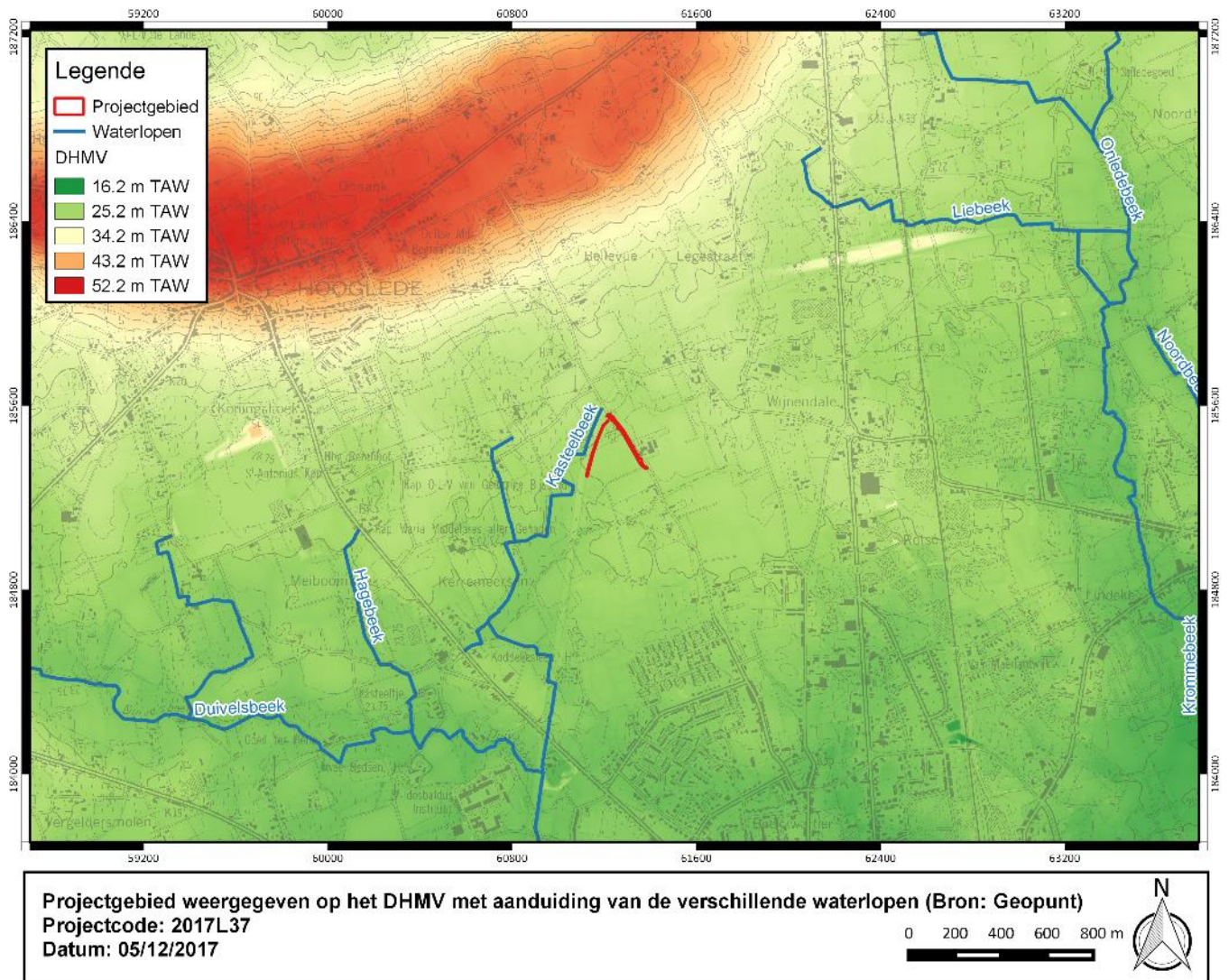
Figuur 10: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (detail, Bron: Geopunt).

Figuur 11: Hoogteverloop van het projectgebied (van noord naar zuid) volgens de profiellijn weergegeven op het DHMV (bron: Geopunt).

1.3.2.5 Hydrografie

Het projectgebied is gelegen in het Liebekken (deelbekken: Mandel). Ten westen stroomt de Kasteelbeek.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de verschillende waterlopen (Bron: Geopunt).

1.3.3 Gekende archeologische waarden

1.3.3.1 Historisch en cartografisch onderzoek

1.3.3.1.1 Historische achtergrond

Hooglede is gelegen in Zandlemig-Vlaanderen, en bestaat uit een golvend landschap (20-30 meter boven de zeespiegel), met de zogenaamde Heuvelkam van Hooglede als centrale heuvelrug (tot 50 meter boven de zeespiegel). De ligging van het plangebied op hoger gelegen en goed gedraineerde droge lichte zandleemgronden maken de projectlocatie zeer aantrekkelijk voor menselijke activiteit in het verleden.¹ In Roeselare zijn oude sporen van menselijke activiteit teruggevonden die dateren uit het mesolithicum. De nederzettingen situeren zich op de hoger gelegen zandruggronden.² Kuilen ter hoogte van de Meiboomstraat, ca. 3 km ten zuidwesten van de locatie, wijzen op vroeg-Romeinse bewoning in de buurt. In Roeselare ontstaat tevens een pre-stedelijke kern aan het kruispunt van de Romeinse diverticula.³

Hooglede wordt voor het eerst vermeld in 847 als 'Ledda'. In 1218 wordt dit Holedea, naar de Germaanse vertaling voor 'hoge helling', een referentie naar de zandrug waarop de gemeente gelegen is. Het huidige grondgebied van Hooglede bestond uit een aantal heerlijkheden. De heerlijkheid Wijnendale had een heel aantal ondergeschikte heerlijkheden in de regio. (o.a. Pauschen en Vijverschen). Een deel van deze heerlijkheid werd echter niet in leen gegeven. Aangenomen kan worden dat het projectgebied effectief tot het eigendom van de heerlijkheid Wijnendale gerekend kan worden. In 1678 komt er in de regio van het gebied een splitsing van twee kasselrijen, enerzijds de Kasselrij van Ieper (Frans), en anderzijds de Kasselrij van het Brugse Vrije (Spaans - Oostenrijks). De splitsing van beide Kasselrijen is tevens duidelijk zichtbaar op de Ferrariskaart, 1771-1777. Op 10 en 13 juni 1794 gaan de Fransen en de Oostenrijkers met elkaar in de clinch in de Veldslag bij Hooglede. Deze veldslag vindt plaats nabij het onderzoeksterrein.⁴

¹ Simon Verdegem & Wouter Van Goidsenhoven, p.12.

² Goderis, J. en Hameeuw, H., Roeselare-Oekene Archeologisch onderzoek op vondsten uit het Paleolithicum, West-Vlaamse Archeologica 24, 40-49

³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Roeselare, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120731> (geraadpleegd op 22 september 2016).

⁴ Gavard, C., Gallerie historique du Palais de Versailles, tombe 6, parti 2, 1844, p.246.

Figuur 13: Slag van Hooglede, 13 juni 1794, naar een schilderij van Jollivet, getekend door Loelliot en gegraveerd door Aubert senior (bron: Erfgoedbank Midwest)

De steenweg van Menen naar Brugge over Roeselare wordt aangelegd in 1757. Thans heeft deze straat een variërende functie die typerend is voor een uitvalsweg. Nabij het projectgebied is er aan de weg een uitgesproken commerciële functie. Tevens is er industrie aanwezig.

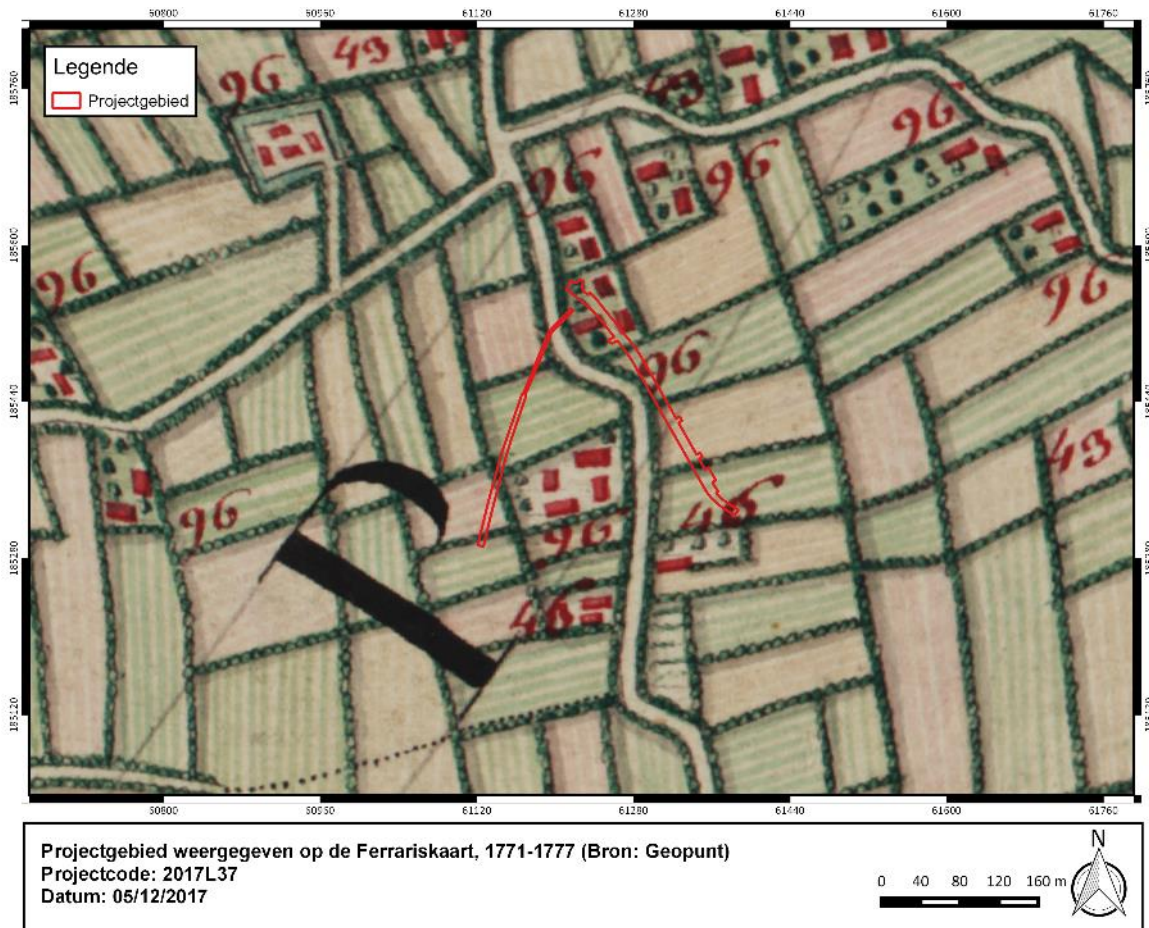
Hooglede wordt gedurende W.O. I bezet door de Duitsers. De gemeente vervult de rol van verzorgings- en bevoorradingscentrum en fungeert als etappengebied voor de frontstreek Poelkapelle-Langemark, Houthulstbos.⁵ Hooglede kent veel vernielingen tijdens de Eerste Wereldoorlog. Bij archeologisch onderzoek binnen het projectgebied werden 20 bomkraters geïnventariseerd die waarschijnlijk konden toegeschreven worden aan het Bevrijdingsoffensief van september-november 1918. Ook de vondst van een Short Magazine – Lee Enfield grendelgeweer wijst op activiteit gedurende W.O.I.⁶

⁵ *Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Hooglede, Inventaris Onroerend Erfgoed [online], <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120111> (geraadpleegd op 22 september 2016)*

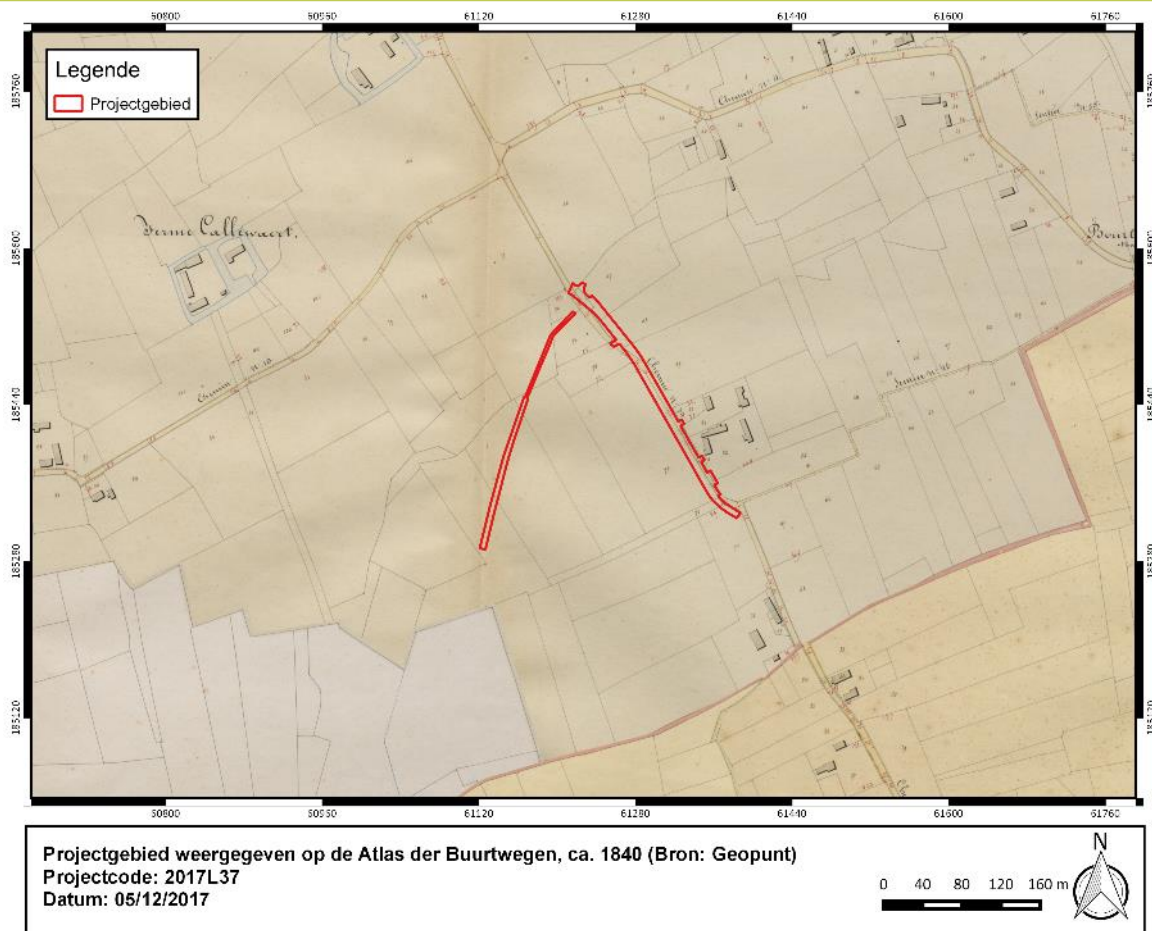
⁶ Simon Verdegem & Wouter Van Goidsenhoven, p.31.

1.3.3.1.2 Historische kaarten

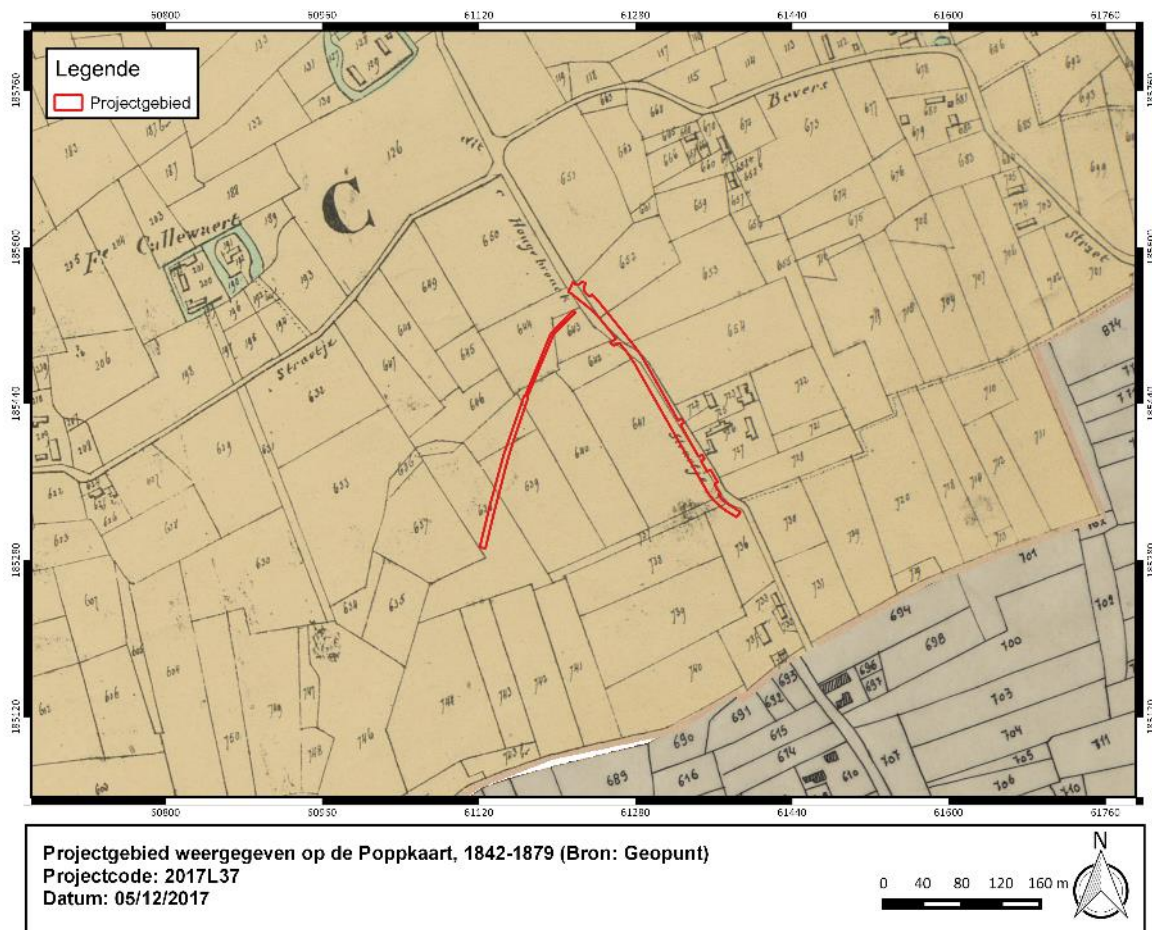
De Ferrariskaart geeft bebouwing weer ter hoogte van het onderzoeksterrein. Tevens wordt een wegenis aangesneden. De situatie op jongere kaarten indachtig is dit mogelijk te wijten aan een onnauwkeurigheid binnen de Ferrariskaart. Mogelijk worden enkel landbouwakkers en bestaande wegenis aangesneden. Ook op de Atlas der Buurtwegen en de Popkaart situeert het plangebied zich deels binnen het tracé van de huidige Honzebrouckstraat en deels binnen onbebouwd gebied. De topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw toont een gelijk beeld.

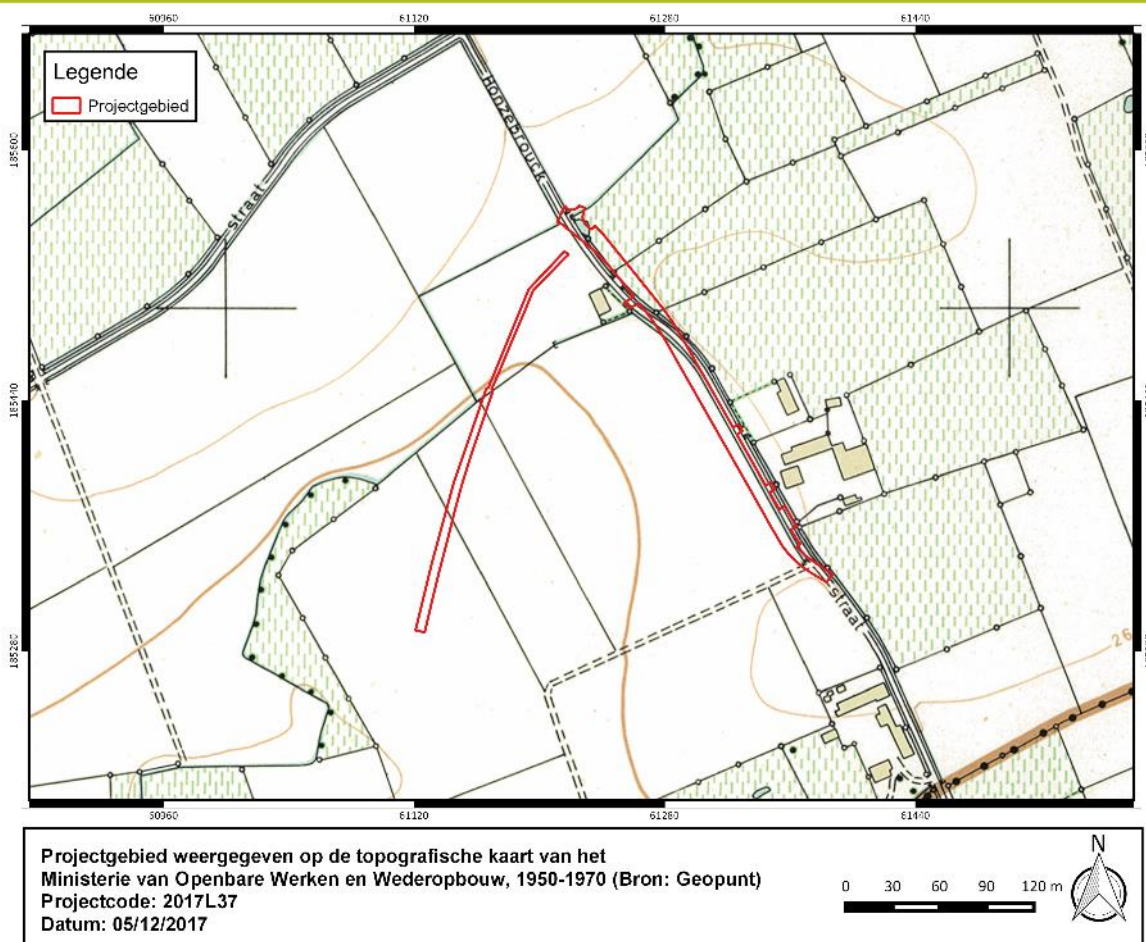
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

Figuur 16: Projectgebied weergegeven op de Poppkaart, 1842-1879 (Bron: Geopunt).

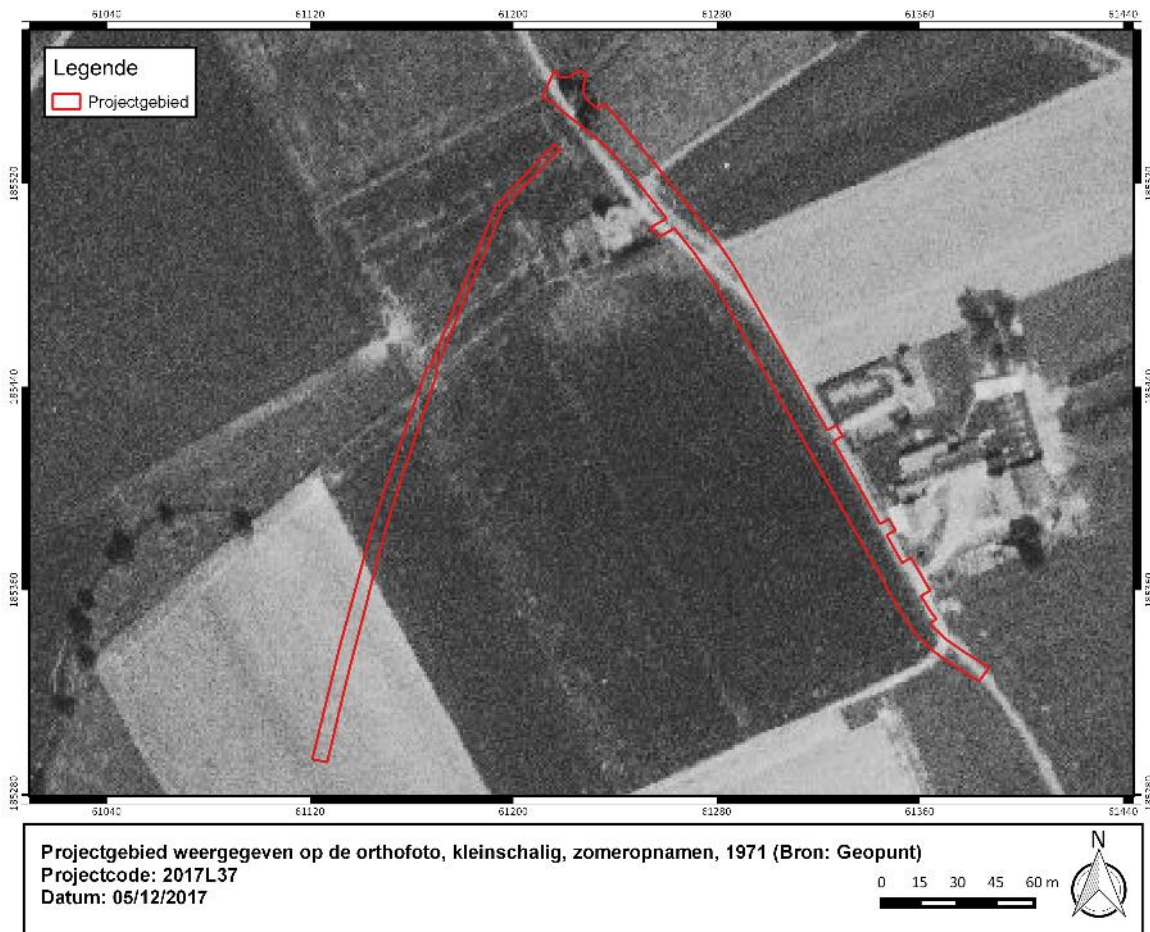

Figuur 17: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van het Ministerie van Openbare Werken en Wederopbouw, 1950-1970 (Bron: Geopunt).

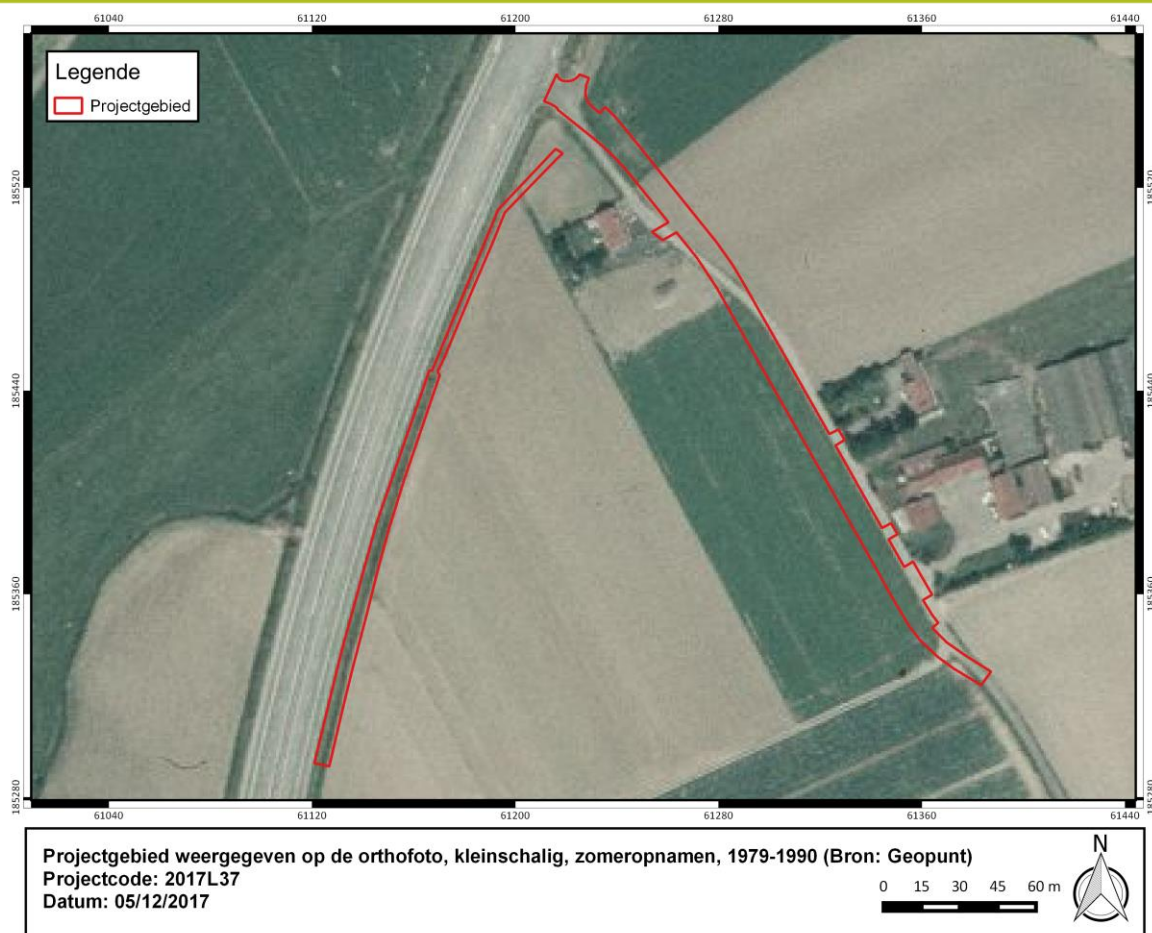
1.3.3.1.3 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofoto-sequentie toont een zekere evolutie in het bodemgebruik binnen de contouren van het plangebied gedurende de laatste decennia. Vanaf de orthofoto van 1979-1990 is duidelijk het verloop van de Gitsbergstraat waarneembaar. Ca. 1230 m² van de totale 4165 m² oppervlakte van het onderzoeksterrein bestaat uit wegenis. Het overig deel van het plangebied (2935 m²) bestaat uit akkerland.

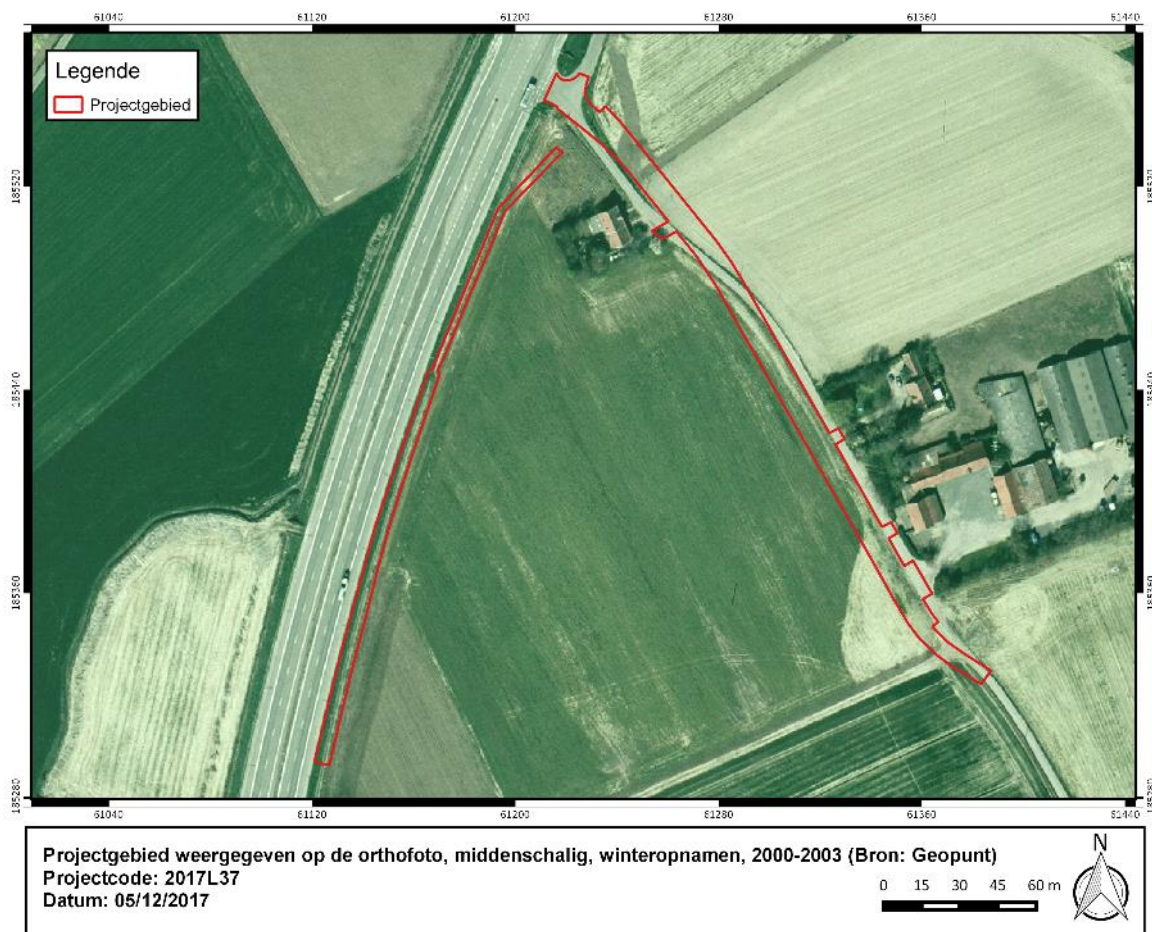
Een ruim deel van het onderzoeksterrein situeert zich ter hoogte van aanwezige nutsleidingen. Dit werd vastgesteld op basis van een aangevraagde KLIP.

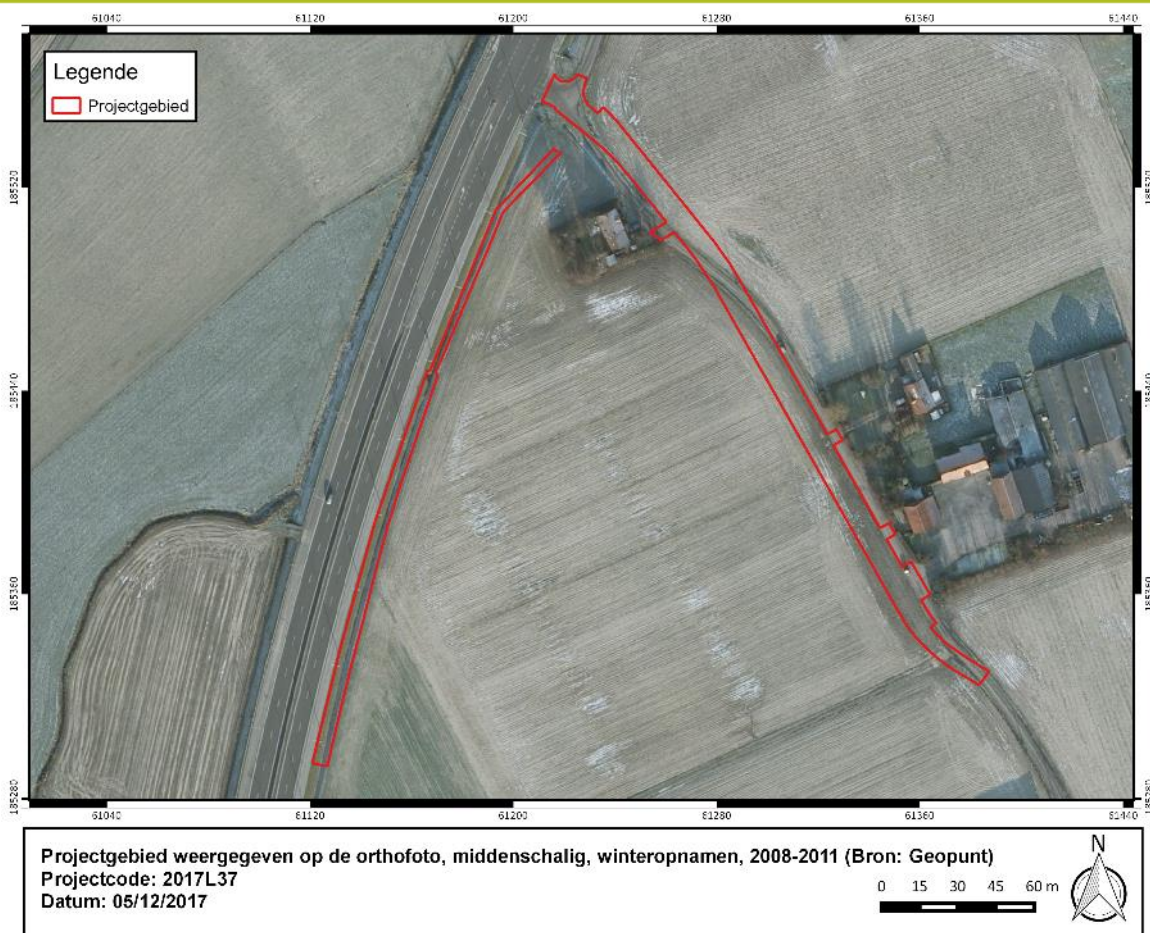
Figuur 18: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

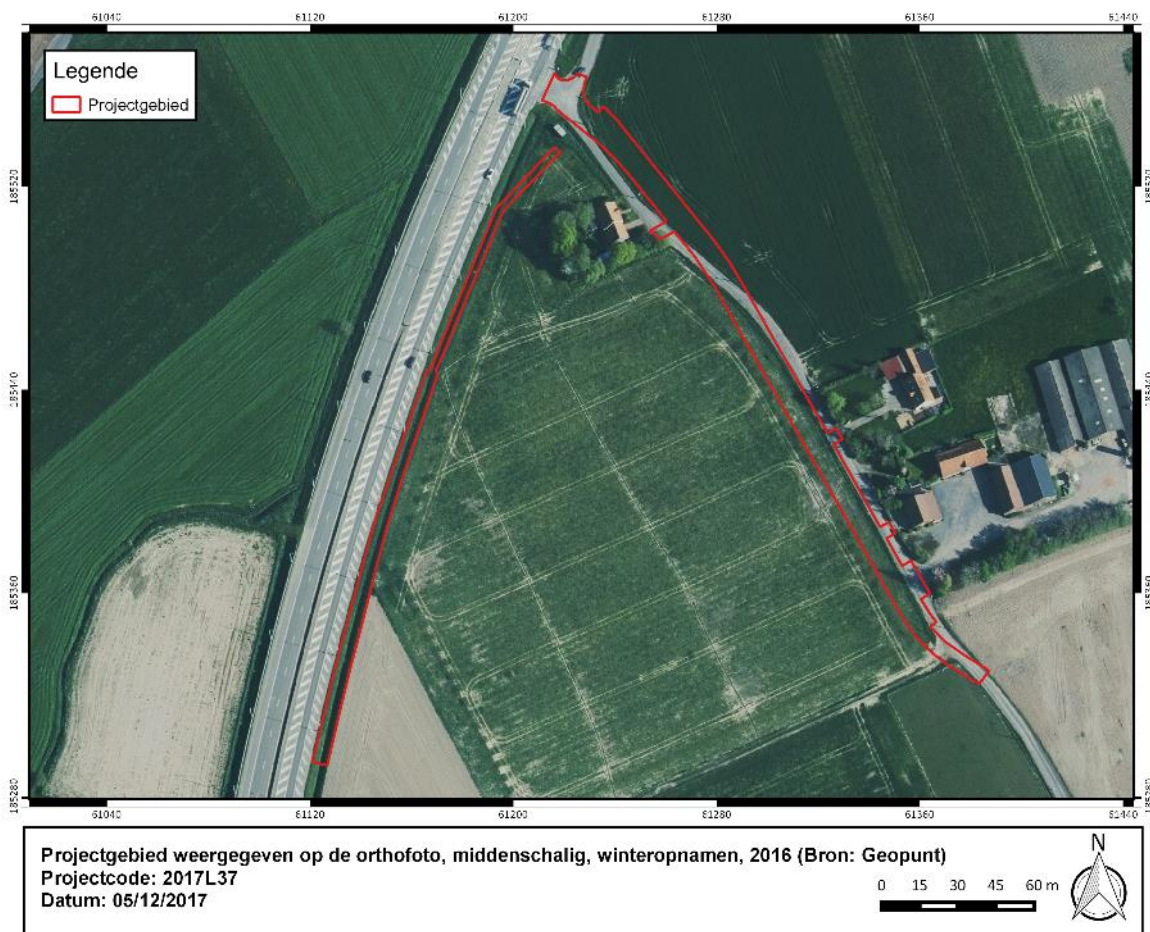
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

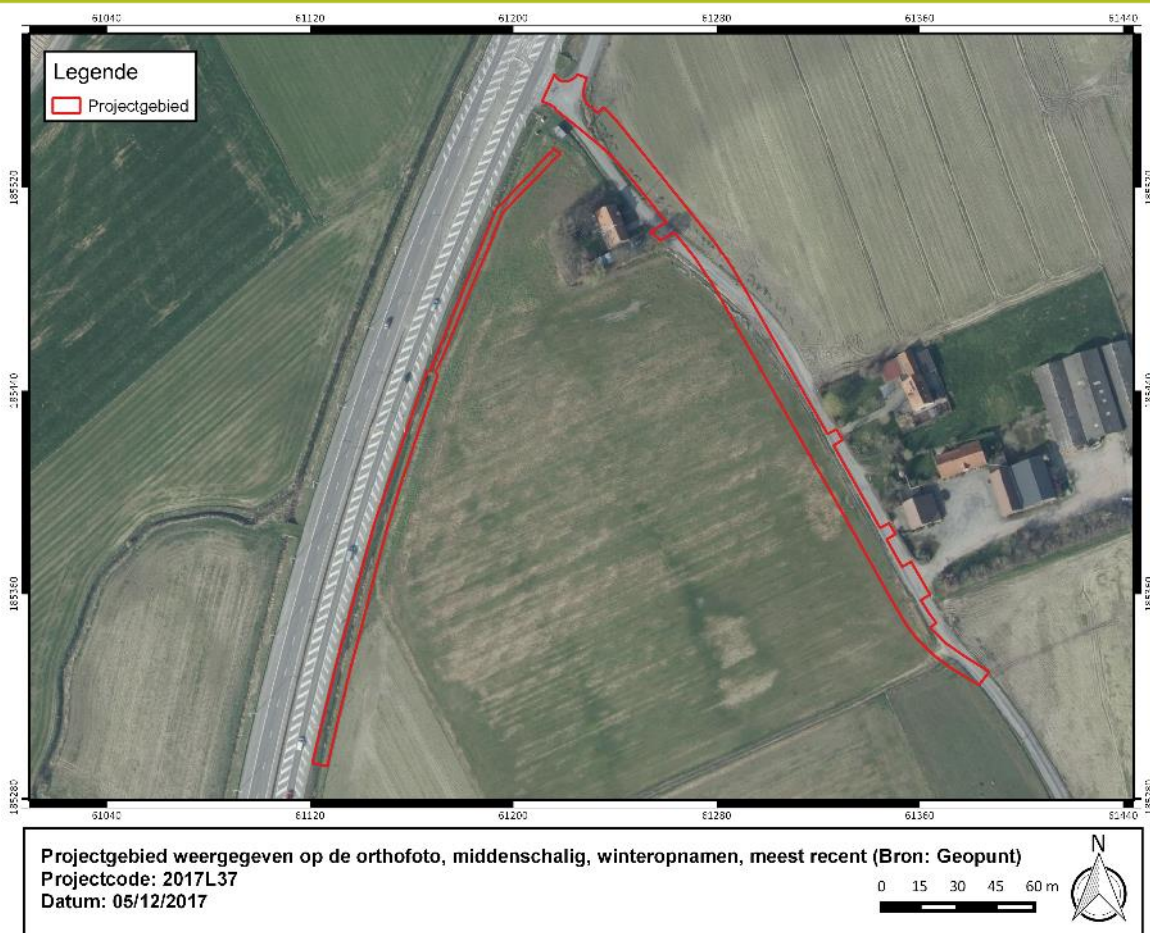
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

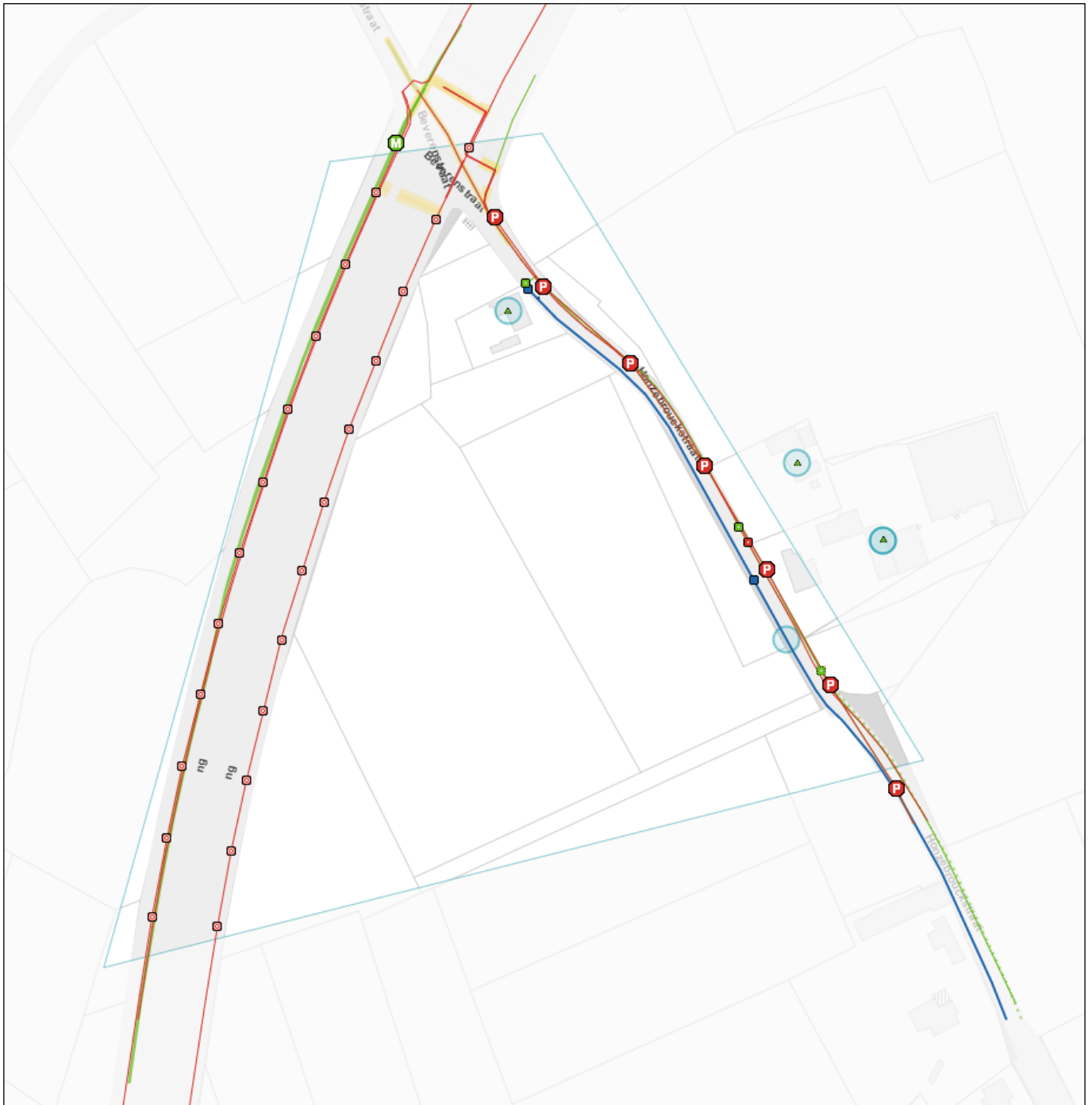
Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalgig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalgig, winteropnamen, 2016 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, meest recent (Bron: Geopunt).

Figuur 24: KLIP

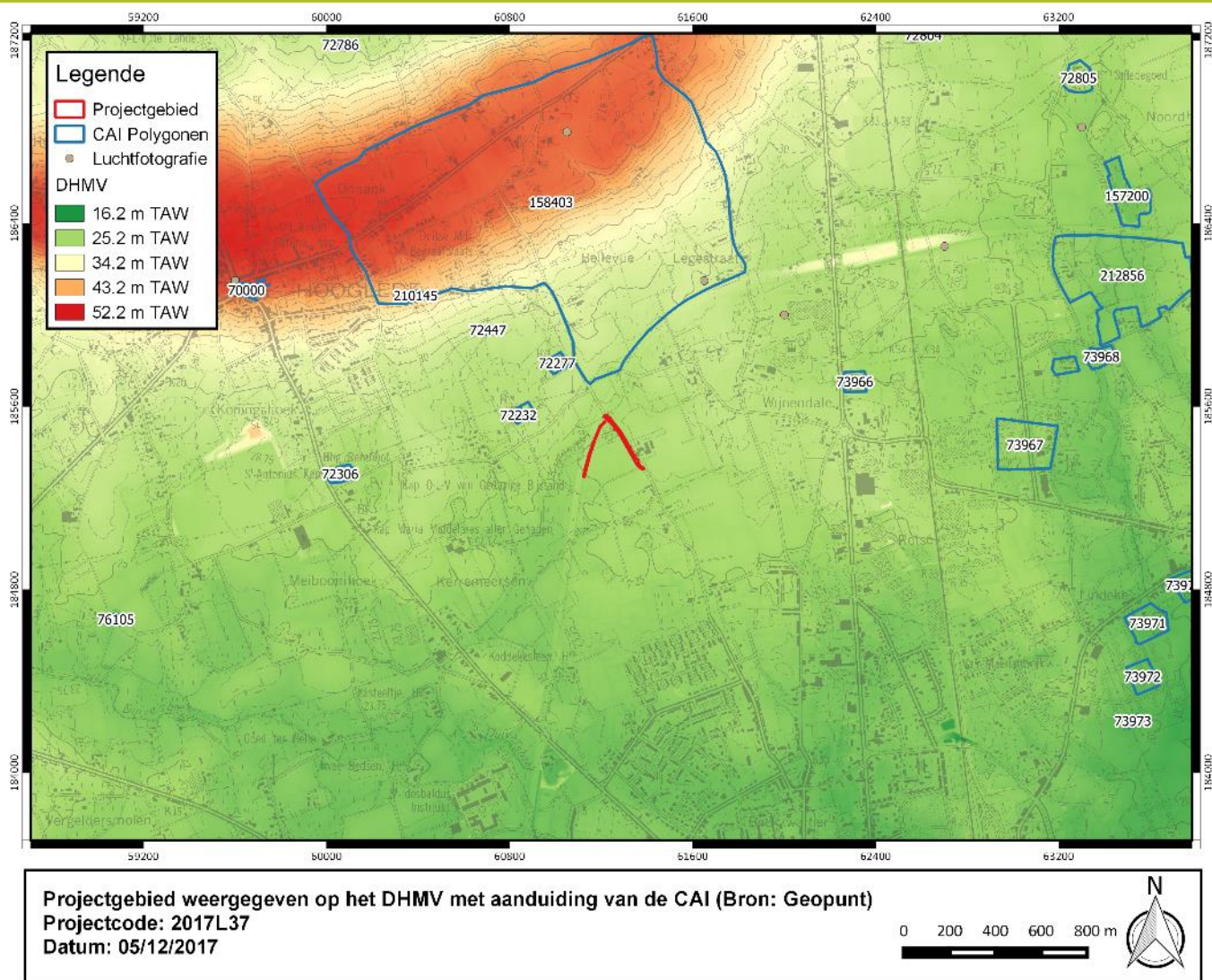
1.3.3.2 Beschrijving van de gekende archeologische waarden

Tussen 3 en 15 februari 2016 werd door archeologisch projectbureau Ruben Willaert bvba een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd onder leiding van Simon Verdegem, precies ten westen van het onderzoeksterrein. Deze resultaten zijn nog niet raadpleegbaar via de CAI. Uitgangspunten voor het onderzoek vormden de Bijzondere Voorwaarden opgenomen in de vergunning voor uitvoering van een archeologische prospectie met ingreep in de bodem (2016/021)

Tijdens deze prospectie op het ca. 8,2 ha grote terrein werden, naast subrecente perceelsgreppels, 24 houtskoolconcentraties waargenomen van een zekere omvang. Gelet op de grote fractie houtskool, het ontbreken van verbrand bot en de aanwijzingen voor in-situ verbranding moet met enige zekerheid uitgegaan worden van houtskoolmeilers. Omwille van de schaarsheid van vondstmateriaal kan tot op heden geen fijnere datering naar voor worden geschoven. Bijkomend werden geen resten van bewoning of de inrichting van een funeraire ruimte herkend. De rechthoekige vorm van de sporen zou eventueel een indicatie kunnen zijn van een datering in de romeinse periode. Het is dan ook de redenering van de onderzoekers dat het terrein in hoofdzaak het toneel is geweest van houtskoolproductie en eventueel gelieerde artisanale activiteit.

Gezien het feit dat dergelijke sporen slechts sporadisch in de marge van onderzoek op nederzettingkernen worden onderzocht werd verder onderzoek door zowel de vergunninghouder, als het Agentschap Onroerend Erfgoed, noodzakelijk geacht.

Voor het onderzoeksgebied werden in de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) van Onroerend Erfgoed in de nabije omgeving volgende archeologische (indicatieve) waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden vastgesteld:

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de CAI (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

70000	<p>Controle van werken, 1995: (N:15m):</p> <p>Volle middeleeuwen: kerk</p>
157200	<p>Controle van werken, 2011: (N:15m):</p> <p>Grondsporen:</p> <p>-Romeinse periode: gracht van 2 tot 3 m breed, dwars op een uitgegraven bekken met heel wat grotere en kleinere houtfragmenten, waaronder een aangepunte stok (ongeveer 30cm lang, doorsnede van ongeveer 5cm)</p> <p>-Onbepaald: 2 rechthoekige kuilen met een breedte van 4m en lengte van 8 en 15m: humeuze vulling met hout en houtskool; er werden ook sterk geoxideerde, metalen voorwerpen gevonden, waarvan één een zijde met zaagtandmotief vertoont in de kuil 4 op 15m is een sterk gefragmenteerde Romeinse kruikamfoor gevonden</p>
212856	<p>Mechanische prospectie (2015); NK: 15 meter</p> <p>Late Ijzertijd (of vroeg-Romeins): Cluster sporen: kuilen en paalkuilen. Geen greppels of duidelijke structuren.</p> <p>Nieuwe tijd: greppels</p> <p>20ste eeuw: inslagkraters WO I</p> <p>Onbepaald: mogelijke crematiegraven</p>

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

72232	<p>Indicator cartografie, 2002: (N:15m):</p> <p>-Middeleeuwen: Site met walgracht: Continuïteit, gebouwen en tracé van gracht bewaard in 1850</p>
72277	<p>Indicator cartografie, 2002: (N:15m):</p> <p>-Middeleeuwen: Site met walgracht: Continuïteit, gebouwen en tracé van gracht bewaard in 1850</p>
72306	<p>Indicator cartografie, 2002: (N:15m):</p> <p>-Middeleeuwen: Site met walgracht: Continuïteit, gebouwen en tracé van gracht bewaard in 1850</p>

72447	<p>Indicator cartografie, 2002: (N:15m):</p> <p>-Middeleeuwen: Site met walgracht: Continuïteit zeker tot in 1850 voor de gracht, niet voor de gebouwen, gracht is op heden ook verdwenen</p>
72786	<p>Indicator cartografie, 2002: (N:15m):</p> <p>-Middeleeuwen: Site met walgracht: Continuïteit, gebouwen en tracé van gracht bewaard in 1850</p>
72804	<p>Indicator cartografie, 2002: (N:15m):</p> <p>-Middeleeuwen: Site met walgracht: Continuïteit, gebouwen en tracé van gracht bewaard in 1850</p>
72805	<p>Indicator cartografie, 2002: (N:15m):</p> <p>-Late middeleeuwen: Site met walgracht:</p> <p>Historische hoeve aangeduid op de Ferrariskaart (1770-1778) en de Atlas der Buurtwegen (1846); foncier van de heerlijkheid Onlede. Pastoor Sweerts van Gits liet in 1761 een "plan ofte Caerte figurative (met bijgaande beschrijving) der Edificien staende op de hofstede, ghenamnt het Onledegoet..." opmaken door landmeter C.P. van Roosbeke om te bewijzen dat een deel van het foncier ressorteerde onder zijn parochie. Dit plan toont een site met dubbele omwalling en twee motes.</p>
73966	<p>Indicator cartografie, 2003: (N:15m):</p> <p>-Volle middeleeuwen: Site met walgracht: Nog aanwezig tot 1850, nu verdwenen uit landschap</p>
73967	<p>Indicator cartografie, 2003: (N:250m):</p> <p>-Volle middeleeuwen: Site met walgracht. Aanwezig in 1850, nu niet meer</p>
73968	<p>Indicator cartografie, 2003: (N:15m):</p> <p>-Volle middeleeuwen: Site met walgracht. Aanwezig in 1850, nu niet meer</p>
73971	<p>Indicator cartografie, 2003: (N:150m):</p> <p>'t Verzonken Kasteel (naar een legende), Sint-Annagoed.</p> <p>-Late middeleeuwen: Site met walgracht:</p> <p>De hoeve werd in 1481 aangekocht tbv het Sint-Margrietenklooster van Deinze. Op 17de eeuwse kaart als behuise hofstede omschreven. Walgrachtrest te zien op topokaart.</p>
73972	<p>Indicator cartografie, 2003: (N:250m):</p> <p>-Volle middeleeuwen: Site met walgracht. Aanwezig in 1850, nu niet meer</p>
73973	<p>Indicator cartografie, 2003: (N:150m):</p>

	-Volle middeleeuwen: Site met walgracht. Aanwezig in 1850, nu niet meer
158403	Indicator cartografie, Slag bij Hooglede 1794 (N:150m): -18de eeuw: Strijdende partijen: Het Franse leger (o.l.v. generaal Pichegru, ca. 24000 manschappen) en het Oostenrijkse leger (o.l.v. generaal Clerfayt, ca. 19000 manschappen). Het Oostenrijkse leger liet verschansingen opwerken tegen de Fransen. De Fransen nemen uiteindelijk de kam van Hooglede in. Ook Roeselare wordt door de Fransen ingenomen

Toevalsvondst

76105	Toevalsvondst 1973: (N: 250 meter): Midden-Bronstijd: hielbijl van het Noord-Franse of Zuid-Engelse type (12,5 x 4,9 cm). Mogelijk is het een bijl van Rowlands "Class 3".
-------	---

Metaaldetectie

210145	Metaaldetectie 2014: (N:15m): -18de eeuw: Vondstconcentratie loden kogels (slag bij hooglede) -20ste eeuw: Drijfbanden en niet ontplofte Duitse obus. (WOI).
--------	--

1.4 Synthese

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwe wegnis ter hoogte van de Honzebrouckstraat en nieuwe gracht langs de R32 te Hooglede. De geplande werken omvatten een gecombineerde oppervlakte van 4165m².

Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen in de zandleemstreek, de zandrug waarop de kern van Hooglede zich heeft ontwikkeld ligt 2km noordwaarts van het plangebied. De Quartairgeologische kaart geeft een profielopbouw weer van eolische afzettingen van het laat-Pleistoceen bovenop de Tertiaire sokkel. De bodem bestaat uit matig natte tot matig droge zandleem. Deze gegevens wijzen op een relatief éénduidige bodemkundige situatie waarbij eventueel aanwezige resten reeds zichtbaar zijn onder de teelaarde. Recent archeologisch onderzoek grenzend aan de planlocatie bevestigt dit.

Cartografische bronnen bevestigen het rurale karakter van het plangebied dat tot recent bewaard is gebleven. Op de Ferrariskaart is een relatief dense spreiding weergegeven van vroegmoderne hoeses, al-dan-niet omwald. Getuige hiervan zijn ook het groot aantal cartografische indicatoren weergegeven op het kaartbeeld van de Centraal Archeologische Inventaris. Recent werden naar aanleiding van de realisatie van een verkaveling de terreinen direct ten oosten van de Honzebrouckstraat archeologisch geïnventariseerd. Hierbij werden geen sporen van bewoning of begraving gevonden, wel van grootschalige houtskoolproductie, vermoedelijk tijdens de Romeinse periode. Het onderzoek is nog niet opgenomen in de CAI en de tweede fase van het onderzoek, waarbij het terrein in een dichtere sleuvenconfiguratie is onderzocht, is nog in uitwerking.

Hoewel de omgeving van het plangebied zeer zeker een aanzienlijk archeologisch potentieel herbergt wordt in deze situatie verder archeologisch onderzoek weinig zinvol geacht.

1.4.1.1 Interpretatie van aan- of afwezigheid van archeologisch erfgoed

Gelet de interferentie met bestaande leidingen en wegnis kan uitgegaan worden van een gedeeltelijk aangetast bodemarchief. Verder onderzoek wordt weinig zinvol geacht.

Deel 2: Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016

AGIV

DOV Vlaanderen

Gavard, C., Galerie historique du Palais de Versailles, tombe 6, parti 2, 1844, p.246.

Geoportaal

Geopunt

Goderis, J. en Hameeuw, H., Roeselare-Oekene Archeologisch onderzoek op vondsten uit het Paleolithicum, West-Vlaamse Archeologica 24, 40-49

Verdegem, S. & Van Goidsenhoven, W. 2015. Archeologisch vooronderzoek te Hooglede Honzebrouckstraat. Ruben Willaert BVBA.

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

Deel 3: Bijlagen

Projectcode	2017L38
Onderwerp	Honzebrouckstraat II
Plannummer	1
Type plan	Kadasterplan
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017

Plannummer	2
Type plan	Topografische kaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksgebied
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017

Plannummer	3
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017

Plannummer	4
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Traditionele Landschappen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017

Plannummer	5
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Tertiair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017

Plannummer	6
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Quartair Geologische Kaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017

Plannummer	7
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017

Plannummer	8
Type plan	Bodemkaart
Onderwerp plan	Potentiële bodemerosie
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017

Plannummer	9
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017

Plannummer	10
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017

Plannummer	11
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Hoogteverloop
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017

Plannummer	12
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	Waterlopen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017

Plannummer	13
Type plan	Gravure
Onderwerp plan	Slag van Hooglede
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1794

Plannummer	14
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ferraris
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1771-1777

Plannummer	15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Ca. 1840

Plannummer	16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Poppkaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1842-1879

Plannummer	17
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Ministeriekaart
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1950-1970

Plannummer	18
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1971

Plannummer	19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	1979-1990

Plannummer	20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2000-2003

Plannummer	21
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2008-2011

Plannummer	22
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	2016

Plannummer	23
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Locatie onderzoeksterrein
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Meest recent

Plannummer	24
Type plan	Bouwplan
Onderwerp plan	KLIP
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	Onbekend

Plannummer	25
Type plan	Hoogtemodel
Onderwerp plan	CAI
Aanmaakschaal	Onbekend
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	05/12/2017